

ÇALIŞMA ORTAMI

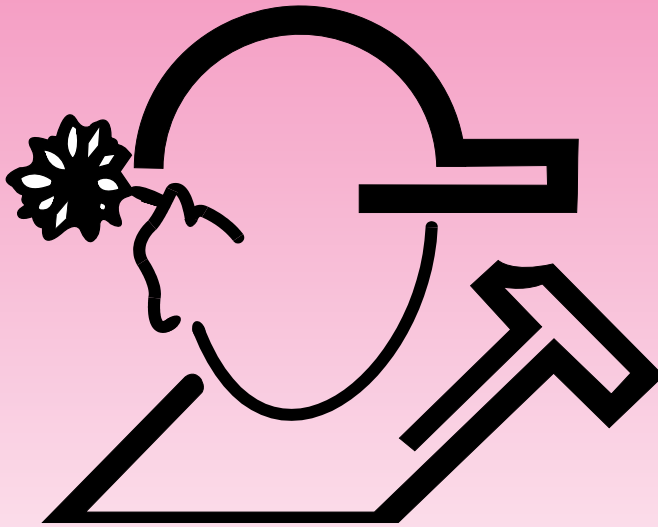
İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 98

Mayıs - Haziran 2008

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

- Çocuk Her Yerde Çocuk... Ama Çilesi Aynı Değil
 - Sosyal Güvenlikte Maskeli Reform ya da Üç Maymun Oyunu
 - Gürültülü İşyerlerinde Kişisel Kulak Koruyucuları: Çözüm mü? Sorun mu?
 - Sağlık-Güvenlik-Çevre Dünyasında Gezinti
 - Dünde Kalan Yarın
 - Uluslararası Göçmenler ve Şiddet: Kuşaklar Arası Farklılıklar Üzerine Bir İnceleme
 - İnsan Ticaretine Karşı Birlikte Mücadele
 - Yapı Biyolojisi
 - Bir Maden Romanı : Grizu
 - Öncü Bir Uygulama : Ortak İş Sağlığı Güvenliği Kurulu
 - Çalışan Çocukların Bayramı
 - Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeki Buluşma
 - İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
- Birbirine Doğru Dönmekte Olan (Rotasyon Halindeki) Merdanelerin Temizlenmesi

www.fisek.org.tr

*Çalışan Çocuklara "Vefa Borcu" nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fisek Enstitüsü'nün 26. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 16. Yılı*

Çocuk Her Yerde Çocuk... Ama Çilesi Aynı Değil...

Derleyen: Onur SUNAL*

Bu sayımızda da dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan çocukların içinde buldukları durumu gözler önüne sereceğiz. Bu sefer ilk durağımız **Afganistan**. Son yıllarda büyük sıkıntılar yaşayan ülkelerden biri olduğunu bütün kamuoyu biliyor. Yıllar süren Rus işgaline karşı direniş hareketinde, ülkenin savunma konusunda bel kemiğini oluşturan Taliban gerillalarının savaş bittikten sonra ülkede uyguladığı totaliter ve aşırı baskıcı rejim ve aynı zamanda ABD'nin müdahalesi, ülkenin sosyal ve siyasi dokusunu altüst etti. Bunun en ağır faturasını ödeyenler ise yine çocuklar oldu. Afganistan dünyada çocuk ölüm oranlarının, beslenme yetersizliklerinin ve çocuk askerlerin en çok görüldüğü ülkelerden biri.

İlk haber **Afgan çocuk mülteciler** ile ilgili. Küreselleşmenin yarattığı istikrarsızlık ortamı, ülkelerinde yaşama umudunu kesen çocukların, ölümü göze alarak kendilerine yeni vatanlar aramalarına neden oluyor. Doğdukları ve yaşadıkları topraklarda, zengin ve gelişmiş ülkeler tarafından yaratılan istikrarsızlık, onları birer çocuk mülteci durumuna getiriyor. Çocukların Afganistan'dan kaçma ve kendilerine

karınlarını doyurabilecekleri güvenli bir yer bulma serüvenleri tam bir trajedi.

Çocuklarının Afganistan'da yaşamasını istemeyen aileler, insan kaçakçılarında 1.000 Euro bazen daha fazla para ödüyorlar. Kaçakçılar ise, çocukları İtalya başta olmak üzere diğer batılı ülkelere götürmeyi taahhüt ediyor. Ne varki, ilk durak olan İran'a gelindiğinde yolculuğun devamı için çocuklar, borçlandırılıyor. 7.000 Euro'ya kadar çıkabilen bu paranın karşılığında ise çocuklar gidilen ülkede kaçak olarak yıllarca çalışıyor ve bu parayı geri ödüyorlar.

Batılı ülkelere kaçırılmadan önceki en önemli durak ise Yunanistan'ın Patras kenti. Bu liman kentinde yaşanan yoğun ticaret ve nakliye trafiği, mülteci çocukların kolayca saklanabilmelerini ve İtalya'ya kaçırılabilmelerini sağlıyor. En son 15 yaşında bir Afgan çocuğun bir kamyonun altında Patras kentini terkederken egzoz dumanından ötürü zehirlenerek ölmesi ise, sorunları tekrar gündeme getirdi.

İtalya'dan sınırdışı edildiğine dair cebinde resmi evraklar bulunan bu genç kaçak, AB'nin Dublin Düzenlemesine göre AB sınırlarına ilk girdiği ülkede mülteci olarak kabul edilmeyi beklemek zorunda. Buna karşı çıkan çocuk hakları savunucuları, en azından çocukların geri gönderilmemesini istiyor. Yollarda iyice sefil olan çocukların birçoğu yaşamlarını bu kargaşa sırasında kaybediyor. Ve son yıllarda bu çocukların çok önemli bir bölümünü ne yazık ki Afgan olanlar teşkil ediyor.

"Taraf Devletler, mülteci statüsü kazanmaya çalışan ya da uluslararası veya iç hukuk kural ve usulleri uyarınca mülteci sayılan bir çocuğun, bu Sözleşmede ve insan haklarına veya insani konulara ilişkin ve sözkonusu Devletlerin taraf oldukları diğer Uluslararası Sözleşmelerde tanınan ve bu duruma uygulanabilir nitelikte bulunan hakları kullanması amacıyla koruma ve insani yardımdan yararlanması için gerekli bütün önlemleri alırlar."

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 27/3

İkinci durağımız ise **Filistin**. Dünyanın siyasal ve sosyal açıdan en sorunlu bölgelerinden biri olan Gazza Şeridi'nde, silahlı çatışmalar bitmek bilmiyor. Filistin, İsrail tarafından topraklarının işgal edildiğini iddia ediyor. ABD tarafından desteklenen ve elinde ağır silahlar bulunan İsrail ise, Filistin halkını Hamas adlı intihar saldırıları düzenleyen örgüte destek vermekle suçluyor. Bu kavgadan en çok zarar gören ise, gelecekları, umutları, sağlıkları ve hayatları ellerinden alınan çocuklar.

27 Şubat ve 3 Mart tarihleri arasında İsrail tarafından yürütülen 'Sıcak Kış' adlı askeri harekatta; helikopterler, tanklar ve yerden gönderilen güdümlü füzeler, sivil insanların yoğun olarak yaşadıkları bölgeleri cehenneme çevirdi. Bu operasyonlar sırasında 31 çocuk yaşamını yitirdi. Ayrıca 13 çocuğun daha yaşama gözlerini yumduğu iddia ediliyor. Ölen çocuklardan 5 tanesi 12 yaş altında, 3 tanesi kız ve bir tanesi ise 6 aylık idi. Evlerinin içindeyken yaşamlarını yitiren çocuklardan 4 tanesi, İsrail ordusunun keskin nişancıları tarafından hedef alınarak, kurşunlarla öldürüldü.

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Daha 20 günlük bir kız bebek ise, bu haberler dünyaya duyurulduğu sırada yine bir keskin nişancının namlusundan çıkan kurşunla 3 haftasını bile dolduramadan gözlerini açtığı dünyadan göç etmek zorunda kaldı.

İsrail, dünyanın en zengin ülkeleri tarafından desteklenen ve askeri açıdan da son derece güçlü olan bir ülke. Karşısında ise ticari ve siyasi ambargolarla dünyanın en fakir toplumlarından biri haline getirilmiş Filistin. Yıllardır süren çatışmalar, gördüğü gibi masum çocukları öldürüyor, yaralıyor, sakat, öksüz, yetim ve kimsesiz bırakıyor.

Hepimizin yanbaşımda binlerce çocuk ölüyor. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi konuyu yıllardır görüşüyor. Uluslararası birçok platformda görüşülmesine rağmen, İsrail uyarılara aldırmamakta kararlı görünüyor ve ne yazık ki masum çocuklar ölmeye devam ediyor.

“Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslararası insani hukuk kuralları tarafından öngörülen yükümlülüklerine uygun olarak, Taraf Devletler, silahlı çatışmadan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alırlar.”

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 38/4

Son durağımız ise Nijerya. Çok zengin petrol ve doğalgaz yataklarına sahip olan Nijerya da, kabileler arasında etnisiteye ve dine dayalı karışıklıklar nedeniyle gelişmekte sıkıntı çeken Afrika ülkelerinden biridir. Askeri ihtilallerin sıkça yaşandığı ülkede, nüfusun yaklaşık %6'sı HIV taşımaktadır. Doğumda yaşam beklentisi ise 51 yıldır. Kalkınmışlık parametrelerinin kötü olduğu Nijerya, BM'nin sıralamasında 156. olarak görülmektedir.

Nijerya'dan gelen son habere göre Mart ayında 165 çocuk 'kızamık' hastalığı nedeniyle hayatını kaybetti. UNICEF'in 2008 yılı Raporunun ana teması, 5 yaşından önce tedavi edilebilir hastalıklardan ötürü yaşamını yitiren çocukların, yaşamaları için hayata geçirilmesi gereken eylemler idi.

Çocukların ölümüne neden olan en önemli hastalıklar ise aşağıdaki gibi sıralanmıştı:

- Zatürre
- İshal
- Sıtma
- Akut yetersiz beslenme
- HIV
- Kızamık

Nijerya'nın Katsina eyaletinde başgösteren kızamık salgını 165 çocuğun ölümüne neden oldu. 11 tane yerel bölgede saptanan vakalar dikkate alındığında, 3.000 çocuğa hastalığın bulaştığı saptandı.

Konu ile ilgili olarak 11 tane yardım merkezi kurulduğunu açıklayan sağlık yetkilileri, hastalığa yakalanan çocukların %90'ının ise ne yazık ki aşılanmadığını belirtti. Çeşitli bölgelerde ailelerin çocuklarını aşıya götürmediğini belirten yetkililer, konu ile ilgili olarak ebeveynlerin bilgilendirilmesinde imamlara ve yerel yöneticilere önemli bir görev düştüğünü belirtiyor.

Dünya Sağlık Örgütü'nün resmi açıklamalarına göre her yıl 250.000 çocuk kızamık nedeniyle hayatını kaybediyor. Bu verilerin ışığında Nijerya gibi Petrol ve Doğalgaz zengini bir ülkede çocukların kızamık hastalığına karşı korunamıyor olması gerçekten çelişkili bir durum teşkil ediyor. Kişi başına düşen sağlık harcamasının 53 Amerikan Doları olduğu bu ülkenin yıllık petrol gelirleri 50 milyar Amerikan Dolarının üzerindedir.

“Taraflar Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraflar Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.”

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme madde 24/1

* Yukarıda ülkelere ait verilen haberler Child Rights Information Network (CRIN) adlı organizasyonun, www.crin.org adlı web sitesinden alınmıştır.

** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'den yapılan alıntılar ise United Nations Children's Fund (UNICEF), www.unicef.org adlı web sitesinden alınmıştır.

Sosyal Güvenlikte Maskeli Reform ya da Üç Maymun Oyunu

A. Gürhan FİŞEK*

Her reform ya da yeniden yapılanma girişimi, geçmişin doğru ve cesur bir değerlendirmesi temelinde yükselmelidir. Eğer bu büyük bir titizlikle yapılmazsa, hem harcanan emekler boşa gider; hem de bir tren kaçırılmış olur.

Eğer bu reform bir sosyal güvenlik kurumunda yapılacaksa, ilk hedefin, sistemden yararlanan yurttaşların mutluluğu ve bu mutluluğun sürdürülmesi olarak seçilmesi gerekir. Bu hedefe ulaşmak için de, kurum gelir-gider dengesini düzeltilmesinin hedeflenmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nu oluşturan üçü dev sistemciğin (SSK, Emekli Sandığı, Bağ-Kur), gelir-gider dengesi hep sorunlu olmuştur. Gelirler, giderlerin hep altında seyretmiş; açıklar o kadar artmıştır ki; bu açıklara KARA DELİKLER denmeye başlanmıştır.

1971 yılında ZELENKA Raporu'ndan beri bu kara deliklerin temel kaynakları gösterilmektedir. Bunlar, Parlamento'nun yersiz müdahaleleri ve yönetimin yetersizliği olarak nitelenebilir. Sigortalıların suçlu olduğunu gösteren hiçbir yayın ve belge yoktur. Ama ne yazık ki, çuvaldızı kendine (ve Parlamento'ya) batırmaya cesaret edemeyen yönetimler, başarısızlığın faturasını sigortalılardan çıkarmaya çalışmaktadırlar. Gerçekten de, yeni sosyal güvenlik yasası ile getirilen "sözde reformist" düzen, sigortalıların nimetlerini azaltmayı, külfetlerini arttırmayı hedeflemiştir. Şöyle ki :

- İşçiler için prim ödeme gün sayısı 7000'den 7200'e yükseltildi.
- Bu aydan başlayarak sigortalı olanlar 65 yaşında emekli olacaklar. Bu eskiden kadınlar için 58, erkekler için 60 idi. Ama bunun için 9000 işgünü çalışmaları gerek; bu eskiden 7000 işgünüydü.
- 18 yaşında çalışmaya başlayan ve kesintisiz 9000 işgünü çalışan bir sigortalı 43 yaşına gelecek. Ama emekli olmak için 22 yıl boşta beklemesi gerekecek; bu süre içinde sağlık primlerinin ödenmesi gerek. Ya kendisi cepten ödeyecek, ya da ödeyemeyeceğine devleti inandırarak, primini onun yatırmasını sağlayacak.
- Aylık bağlamak oranı her 360 gün için, %2 olarak belirlenmiş. Böylece 25 yıl çalışanlar emekli aylığının %50'sini alabiliyorlar. Bu eskiden %65 idi.

- Malulen emekli olacaklar ancak bir başkasının yardımına muhtaç iseler, eski yasadaki haklarını koruyabiliyorlar. Yoksa 1800 gün prim ödedikten sonra bir de 10 yıllık sigortalılık süresinin dolmasını beklemeleri gerekecek.

Bu listeyi daha da uzatabiliriz. Ama çalışanların lehine maddeler bulmak hemen hemen olanaksız. Reçeteler hep yüzeysel ve geçici çözümleri içeriyor.

Bu yaklaşım yanlıştır. Çünkü, geçmişin doğru ve cesur bir değerlendirmesi yapılmadan yola çıkılmıştır. Böyle bir değerlendirmenin ilk ayağını emekliliğin fetişleştirilmesi, diğer ayağını da istatistikler oluşturmalıdır.

1) Emekliliğin fetişleştirilmesi :

Çalışmadan insanlar topluma olan borçlarını ödeyemezler; toplum da onların güvencesini sağlayamaz. Onun için sosyal güvenliği, bir nimet ve külfet dengesi olarak tanımlarız. Yani bir külfete gireceksin ki, bunun karşılığında o sistemin nimetlerinden yararlanasın.

Bir çok örnek bazılarının nimetlere kestirme yoldan ulaşmak istediğini ortaya koymaktadır. Hatırlanacağı gibi, yeni sosyal güvenlik yasası çıkmadan, küçük çocuklarını sigortalı yapmak için yarışa kalkanlar oldu. Halbuki Türkiye'de yasalara göre, 15 yaşından küçükler işçi olamaz; 12 yaşından küçükler hiçbir işte çalışamaz; 18 yaşından küçükler de yaşlılık sigortası kapsamına giremezler.

Buna karşın, belki de göstermelik olarak bir çok çocuk ya da yetişkin sigortalı oldu. 2008 Mart ayına göre, Nisan ayında ilk kez sigortalı olanların sayısı 330.000 daha fazla. Bunların 12.029'u 15 yaşından küçük; 89.859'u 15-17 yaşlar arasındaki çocuklar...

Bu Sosyal Güvenlik Kurumu'na karşı yapılan bir hile ve haksızlık. Kişiler kendi çıkarları için, Kurumu zarara sokuyorlar. Kurum'un uğradığı haksızlıklar bununla başlamıyor, bununla bitmiyor. Sigorta primlerini ödemeyenlere getirilen aflarla, Parlamento da, sosyal güvenlik kurumlarının zor durumda bırakıyor. Çoğu, kamu kurumlarının borçları. Bu borçların faizleri ya affediliyor; ya da düşürüldükten sonra taksite bağlanıyor. Böylece külfetlere düzenli katlananlarla, Kuruma borcunu zamanında ödemeyen onu zarara uğratanlar, aynı nimetlerden yararlanıyorlar.

Ayrıca, ülkemizde, sosyal sigortaların kurulduğu 1946 yılından beri, yapılan bir yanlış var. Sigorta primleri ödensin diye, hep "emeklilik" özendirilmiş. Yaşlılık sigortası 1950 yılında yürürlüğe girmiş, ilk

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

emekli 1 Şubat 1959 yılında. Halk özensin diye, hep erken emeklilikler ve az çalışarak – çok aylık almak için yasalar çıkarılmış. Prim karşılığı toplanmadığı halde, sigortalılara sosyal yardım zammı verilmiş.

Bu hem Sosyal Güvenlik Kurumu'nu zora sokmuş; hem de toplumu çalışmadan soğutup, emekliliği ipe çeker hale getirmiş. Bütün bunlar nimet-külfet dengesini yani kurumun gelir gider dengesini bozmuş.

Kurum'a yapılan haksızlıklar bununla da bitmiyor. Haftalardır gördüğümüz gibi kolayca önlenebilecek olan iş kazaları, trafik kazaları ve hastalıklar nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu büyük kayıplara uğruyor.

2) Kaza ve hastalık istatistikleri :

İş kazaları kaçınılmaz değildir. 2006 yılında 79.027 iş kazası meydana gelmişse, şu bilinmelidir ki, hepsi, gerekli önlemler alınsaydı hiç olmayacaktı. Yine bu kazalarda sürekli sakat kalan 2.267 kişi ve ölen 1.601 kişi, eğer, uygun önlemler alınsaydı, bugün normal yaşamını ve çalışmasını sürdürüyor olacaktı.

İş istatistikçilerinin hesaplarına göre, eğer yasalara uyulsaydı, yani işyerlerinde gerekli önlemler alınsaydı, 2006 yılında, 30.908.304 işgününe eşdeğer bir kayıp meydana gelmeyecekti. Bu büyük kaybın manevi değerini hiçbir zaman hesaplayamayacağımız ve ödeyemeyeceğimizi belirtelim. Maddi değerlerle anlatmaya çalıştığımız zaman karşımıza şöyle saptamalar çıkmaktadır :

- Bu kayıp, 108 .070 işçinin bir yıllık emeğine eşdeğerdir (1 yıl = 286 işgünü),
- Bu kaybın, çalışanlar açısından tutarı 1.120.426.020 YTL'dir (1 aylık en az ücret (net) = 435 YTL),
- Bu kaybın, devlet açısından tutarı, 522.865.476 YTL'dir (1 aylık en az ücretin brüt değeri ile net değeri arasındaki fark = 203 YTL ; eğitim, sağlık vb sosyal devlet harcamaları bunun üzerine eklenmelidir),
- Ayrıca SSK'nın prim kaybı da bunun üzerine eklenmelidir.

İşverenin ise kaybı yoktur (!) *. Çünkü çalışanın sağlık ve işgöremezlik giderleri ile bakmakla yükümlü olduklarına yapılacak ödemeler Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılmaktadır. Yapılan araştırmalar, işverenlerin iş sağlığı güvenliği önlemlerini almak konusunda istekli oluşlarını, sigorta tarafından karşılanan ve karşılanmayan kayıplar arasındaki farkın belirlediğini göstermektedir. Sigortanın karşıladığı kayıplar büyüdükçe, işverenlerin iş sağlığı güvenliği önlemlerini alma isteklilikleri azalmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun, yalnızca iş kazaları dolayısıyla bir yıllık ödemelerinin 2 katrilyon YTL'ye yaklaştığını, gerek sürekli işgöremez olanlara, gerek

se de ölenlerin bakmakla yükümlü olduklarına ödemelerinin yıllarca süreceği düşünülürse, KARA DELİKLERİ bunların oluşturduğu kolayca anlaşılır. Eğer kayıtdışı çalışma önlenebilmiş olsaydı; kara delikler de en az iki katına çıkacaktı. Yine kara delikleri büyüten nedenler arasında, işyerinde gerçekleşmeyen kaza-hastalıkların önlenebilir bölümünü de saymalıyız. Trafik kazalarının önemli bölümünün kurallara uymama sonucu meydana geldiği, bu kez trafik istatistikleri ile gösterilmiştir. Başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere, tümünden hastalıkların önlenmesi ya da erken tanı konulması yoluyla ilerlemesinin önlenmesi de olasıdır.

O zaman sosyal güvenlik yasası'nı yenileştirmek çabalarının özünde, kara deliklerin değil ideolojik amaçların yaptığı kolayca anlaşılır. Dünya Bankası ve küreselleşmenin merkez ülkelerince, TC hükümetine ısrarla ön koşul olarak getirilen sosyal güvenlik reformunun hedefi yanlıştır. Onlar, sosyal güvenlik sistemimizi, işbirliği halindeki yabancı ve yerli tekelin daha çok gelir sağlayacağı bir modele dönüştürmeye çalışmaktadır. Hiçbir zaman amaçları, yurttaşlara daha güvenli bir dünya ve daha gönence (refah) içerisinde bir yaşam değildir. Bunun da kanıtını yukarıdaki rakkamlar oluşturmaktadır.

Demek ki, sosyal güvenlik sistemimizdeki kara deliklerin kaynağında, önlenebileceği halde önlenmeyen kaza-hastalıklar ile topluma, birlikte güvence oluşturma bilinci verilmemiş yatmaktadır. Toplumun erken emeklilik özlemlerinin , akıl-dışı olduğunun topluma anlatılması için; onun çalışmaya zorla değil gönüllü gidişinin sağlanması için sosyal güvenlik kurumlarında hiçbir çaba görülmemektedir. İş kazalarının, trafik kazalarının, meslek hastalıklarının ve diğer önlenebilir hastalıkların önlenmesi için, toplu önlemlerin alınması için gösterilen çabalar çok yetersizdir.

Sosyal güvenlikte içtenlikle bir reform arayışı olsaydı; aynı yasanın içerisinde, Dünya'da koruyucu hekimliğin öncülleri arasında yer alan 224 sayılı Sağlıkta Sosyalleştirme Yasası'nın felsefesine taban tabana zıt bir sistem monte edilmezdi.

Reform ileri doğru bir gelişmeyi simgeler. Halbuki son çıkarılan SGS-SS diye kısaltılan ve "Hitler"i anımsatan sosyal güvenlik reformu, tam tersine bir geri gidişi, doğruyu eğriyle değiştirme anlamına gelmektedir. Bu da bir reform değil, darbedir.

* Her ne kadar, bilinçli işverenler bunun dışında çok daha fazla kayıplarla karşı karşıya kaldıklarını biliyorlarsa da, bunların sayısı çok az olup; toplumda yankı getirecek bir görüntü oluşturmamakta; zaten iş kazalarında sakınmak için gerekli önlemleri aldıkları için de bu görünmez maliyetlerden kaçınmaktadırlar. Aslında, işverenlerin iş kazalarından ötürü kayıpları, bilimsel araştırmalara göre, yukarıda belirttiğimiz miktarların, yaklaşık 4-8 katı kadardır. Çünkü görünmez kayıplar diyebileceğimiz, "işin durdurulması", "işçilerin çalışmadan geçirdikleri süreler", "motivasyon kayıpları" vb. Kayıplar işveren tarafından ödenmektedir. Bu alandaki iki çok ünlü araştırmadan birine göre, kayıplar görünen işgünü kayıplarının 4 katı, diğerine göre, 8 katı kayıp saptanmıştır.

Gürültülü İşyerlerinde Kişisel Kulak Koruyucuları: Çözüm mü? Sorun mu?

Haluk ORHUN*

GİRİŞ:

İşyerlerinde çalışanların maruz kaldığı örneğin toz, gaz, gürültü, çözücüler gibi tehlikeleri ortadan kaldırmanın yolu hiyerarşik bir çözüm sıralamasından geçer. Bunlar; **Mühendislik kontrolleri, İdari önlemler ve Kişisel koruyuculardır.**

Bu yapı içinde kişisel koruyucuların seçilmesi mühendislik ve idari önlemlerin başarısız ya da yetersiz olduğu uygulamalarda başvurulana ve çalışanların koşullarını ağırlaştırdığı için geçici olması istenen bir önleme yoludur. Yani ilk başvurulacak sihirli ve en iyi bir çözüm yolu değildir.

Bu genel girişten sonra gürültülü işyerlerinde **“işitmenin korunması programı”** içerisinde kişisel kulak koruyucuları seçimi üzerine bazı açıklamalarda bulunmakta yarar vardır.

Böyle bir açıklama, genelde gazetelerdeki haberlerde ve işveren yakınmalarında çokça

yer alan **“çalışanların verilen kişisel koruyucuları kullanmadıkları”** doğrultusundaki görüşlerin yeniden değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.

GÜRÜLTÜLÜ ORTAMDA

KİŞİSEL KULAK KORUYUCULARI:

Bu aşamada somut olarak gürültülü işyerlerinde kişisel koruyucu seçimi ve uygulaması üzerine yapılması gerekenleri sıralamakta yarar vardır.

a) Kişisel Koruyucularda (KK) seçenekler nelerdir? Hangisi seçilmelidir? Genellikle iki çeşit KK vardır. Kulak kanalının içine yerleştirilen tek kullanımlık veya tekrar kullanılabilen tıkaçlar ve kulak kepçesini de içine alan manşonlar (Şekil 1.) Hangilerinin seçileceği, uygulanan gürültüden korunma programı çerçevesinde; maruziyet düzeyine, kullanılacak ortam koşullarına, sağladığı konfora bağlı olarak değişir.

Kulak tıkaçlarının; küçük ve kullanımı kolay, daha konforlu, diğer koruyucularla birlikte takılabilmesi, kapalı alanlarda kullanılması avantaj olarak görünürken, kulak kanalına kolay yerleştirilememesi kolay çıkarılamaması, hijyen koşullarının yeterli sağlanamaması (tahriş vs.), kolay kaybedilmesi ve takıldığının görülmemesi dezavantaj olarak ortaya çıkar.

Manşonların daha fazla azaltma sağlaması, her kulağa uygun olması, kaybedilmesinin zor olması, görülebilir ve enfeksiyon riskinin az olması avantajları, taşınmasının zor olması, diğer koruyucularla kullanılmasının zor olması, kapalı alana uygun olmaması ise dezavantajlarıdır.

b) Kulak koruyucusu (KK) seçiminde koruyucuda istenen azaltma miktarı ne olmalıdır?: Sorunun ilk yanıtı hangi şiddette gürültüye ve ne sürede maruz kalındığının bilinmesidir.

Kulak koruyucularının azaltma miktarları gündeme geldiğinde standartlar 8 saatlik zaman ağırlıklı ortalama gürültü -Lex 8h- değerini dikkate almaktadır.

Kulak koruyucularında **NRR** (Noise Reduction Rating) diye bilinen **Gürültü Azaltma Oranı** standart olarak üretici tarafından verilmektedir. NRR'deki azaltma oranı tek-

nik olarak **“C”** ağırlıklı gürültü ölçümü olarak yapıldığı için, ortamda çalışanların maruz kaldığı gürültünün dB(A) cinsinden ölçüldüğü işyerlerinde NRR değerinin dB(A)'ya dönüştürülmesi için NRR değerinden 7 sayısının çıkartılması gerekmektedir (düzeltme faktörü).

Örneğin, maruz kalınan gürültü düzeyinin zaman ağırlıklı ortalamasının 100 dB(A), kullanılan kulak koruyucusunun NRR değerinin 19 olduğu bir işyerinde kullanıcının kulağındaki gürültü azaltma miktarı ne olacaktır?

Tahmin edilen azaltma:

$$dB(A) = dB(A)(Lex 8h) - (NRR-7)$$

$$dB(A) = 100 - (19-7) = 88 \text{ dB(A)} \text{ olacaktır.}$$

OSHA (Occupational Safety and Health Administration-USA) laboratuvar ve uygulama, deneylerinden edindiği tecrübe sonucu bir tedbir olarak (NRR-7) değerinin %50 ile çarpılmasını tavsiye etmektedir. Bu durumda yukarıdaki formülde tahmin edilen azaltma:

$$dB(A) = 100 - ((19-7)*0.50) = 94 \text{ dB(A)} \text{ olarak bulunacaktır.}$$

Gerek ülkemizde gerekse AB ülkelerinde müsaade edilen gürültüye maruziyet değeri Lex 8h = 85 dB(A)'dır. Bu durumda kullanıcının kulak koruyucusu yoluyla maruziyet seviyesi ne kadar düşürülmelidir?

Hem AB'nin, EN 458 numaralı kişisel koruyuculara ilişkin direktifi hem de örneğin Kanada kulak koruyucuları standardı optimum ve kabul edilebilir bir azaltmayı hedeflemektedir.

Kullanıcının gürültüye karşı çok korunması, az korunması kadar kötüdür. Tablo 1. bu konuda önemli ipuçları vermektedir.

Tablo 1. EN 458 HPD yeterliliği

KK kullanımı sonucu maruz kalınan Ses Düzeyi dB(A)	Korunma sonucu
85+	Yetersiz
80-85	Kabul edilebilir
75-80	Optimal/İdeal
70-75	Kabul edilebilir
>70	Fazla korunma

İşyerlerinde optimum ve kabul edilebilir azaltmanın sağlanmasında tek kriter her zaman bilimsel seçim olmamaktadır. Kulak koruyucularının tek kullanımlık yada kullandıkça eskijen malzemelerden yapıldığı ve kullanıcı

Şekil 1. Değişik kulak koruyucuları

* Fiz. Y.Müh. / İş Sağlığı Uzmanı

sayısının çokluğu dikkate alınırsa “en ucuz” veya “en ucuz ve en fazla koruyucu olan” kriterinin devreye girme potansiyeli artmaktadır. Bu konu, satınalma açısından kişisel koruyucuların önündeki en önemli olumsuz faktördür.

b) Kulak koruyucusu hangi sürelerde takılmalıdır? Değişik nedenlerden dolayı, kişisel koruyucuların kullanımının 8 saatlik çalışma süresini kapsamaması sonucunda beklenen etki hızla düşer.

Örneğin, 8 saatlik süre için azaltma miktarı 25 dB olarak seçilmiş bir koruyucunun 1 saat takılmaması ile etkinliği 8 dB'e düşer. Kişisel koruyucular 8 saatlik çalışma süresince çıkarılmamalıdır.

c) Ortamla olan ilişkinin kesilmesi: İşçilerin kulak koruyucularına itirazlarının en önemli nedeni, kulak koruyucusu kullanımı boyunca konuşmaları anlayamamaları ve makinalardan ve çevreden gelen uyarı sinyallerini duyamamalarıdır. Ayrıca KK kullanımı sırasında daha yüksek sesle konuşmakta, dudak okumayı tercih etmekte ve sesin hangi yönden geldiğini anlayamamaktadırlar. Gereğinden fazla azaltma düzeyi olan KK cihazların seçilmesi bu nedenle istenmez.

Çalışanlar KK kullandıklarında makinalardan gelen sinyallerin yeni sesine alışmalı, ortamdan gelen yangın, telefon gibi uyarı sinyallerinin frekansları, azaltmanın düşük olduğu frekanslara kaydırılmalı ve göze hitap eden uyarılarla (yanıp sönen ışıklı uyarılar) desteklenmelidir.

İşyerlerinde oluşan gürültünün frekansı genellikle yüksek frekans bölgesindedir. KK seçilirken azaltmanın düşük frekans bölgesine göre yüksek frekans bölgesinde daha fazla olduğu koruyucuların seçilmesi haberleşmedeki bu sorunu hafifletir. **Bu nedenle iş ortamında maruz kalınan gürültünün frekans dağılımının ölçülmesi çok önemlidir.**

Haberleşmenin vazgeçilmez olduğu yerlerde kulaklıkların içine elektronik haberleşme araçları yerleştirilebilir.

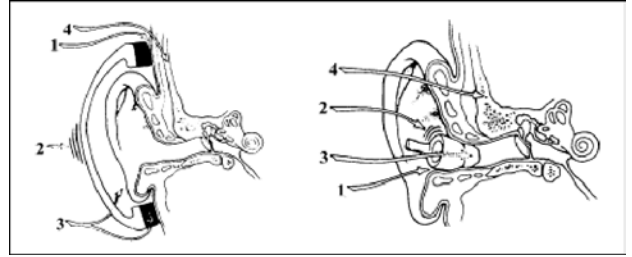

Şekil 2. Tıkaç ve manşonlarda olumsuz faktörler.

c) Kulak koruyucularından beklenen diğer özellikler: Kulak koruyucularına beklenen azaltma miktarının sağlanması yanında istenen en önemli özellik konforlu olmasıdır. Kimi zaman konfor ve ergonomik özellikler gürültü azaltma miktarının önüne geçmektedir. Çünkü istenen azaltmanın sağlanabilmesi için doğru, tüm çalışma saatlerinde ve sağlıklı kullanım şarttır. Beklenen bazı özellikler şöyle sıralanabilir;

- Yapıldığı maddenin kalitesi,
- Kolay bakım, temizlik için özel sıvıya gereksinimi olmayan,
- Kulaklıkların köşe ve kenarlarının yuvarlatılmış olması,
- Saça yapışmama ve saçı çekmeme özelliği,
- Erimeye, yanmaya, parlamaya, patlamaya karşı dirençli,
- Çabuk şekil alabilen,

• Hijyenik, kulakta tahriş veya irritasyon yapmayan,
e) Uygun kullanma gerekliliği: Kulak tıkaçları kulak kanalına iyi yerleştirilemediği, manşonların saç, sakal, gözlük gibi nedenlerle cilt ile temasının tam olarak sağlanmadığı durumlarda ve üreticinin kullanım koşullarına uyulmadığı durumlarda ses orta kulağa ve iç kulağa Şekil 3'de gösterilen yollarla sızarak ulaşır ve beklenen yarar sağlanamaz.

Şekil 3. Gürültünün kulağa sızıntı yolları

f) Çevre koşullarına uyum: Koruyucular sıcak ortam ve nem gibi çevre koşullarından etkilenmemelidir.

g) Temizlik, bakım, değiştirme, saklama: KK'ları kolay temizlenebilmeli ve temizlik için özel sıvılara ihtiyaç duyulmamalı, manşonların eskiyen ve bozulan bölümleri değiştirilmeli, özellikle tıkaçlar yağlı ve pis elle kullanılmamalı, tekrar kullanılan KK'ları özel kapalı kutularda saklanmalı ve bu sırada direk güneş ışığına, toza ve diğer kirleticilerle temas etmemelidir.

SORUMLULUKLAR: İşverenlerin sağladığı KK'lar uygun özellikleri taşımalıdır. Özellikle, işçilere aynı özelliklere sahip değişik alternatifler sunabilmeli, kullanım eğitimlerini yerine getirmeli, kullanıcıları denetlemeli ve izlemeli, kullanımla ilgili şikayetleri değerlendirmelidir. Gerekli kayıt ve ölçümleri yerine getirmelidir. Üretimde değişiklik ve yeni makinaların devreye girmesi ile süreci tekrar gözden geçirmelidir.

KK'ların kurallara göre kullanılması ve kullanıcıların, KK'larda herhangi bir bozulma veya hasar gördükleri, KK kullanırken her zaman duydukları seslerde ve konfor koşullarında bir değişiklik hissettikleri zaman, KK'ların temin edilemediği durumları mutlaka yöneticilere rapor etmelidirler.

EĞİTİM: İşverenler kullanıcılara KK hakkında aşağıda özetlenen eğitimleri vermelidirler; KK ne zaman ve nelerde gereklidir, Nasıl takılır, çıkarılır ve nasıl ayarlanır, KK'nın sınırlamaları, uygun bakım, onarım ve saklama teknikleri. Konu ile ilgili yasal dayanaklar.

SONUÇ:

Görüleceği üzere, gürültülü işyerlerinde KK kullanımına hazırlık ve uygulama epey zorlu süreçlerden geçmektedir. Burada başarı, işverenlerin gerekli insan gücünü, gerekli finansal gücü ve gerekli zamanı ayırmasından geçer.

İnsan gücünün en önemli ayakları ise işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanıdır.

Unutulmaması gereken bir konu da, “gürültüden korunma programı”nın, “işçi sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi”nin bir parçası olduğudur.

Ülkemizde Avrupa Topluluğu Direktifleri doğrultusunda hazırlanan yayınlanan “Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği” ile “Gürültü Yönetmeliği” KK'ın kullanımı ve uygulaması alanında yeni açılımlar getirmiştir.

Son söz olarak yazının başlığını seçmek gerçekten yanlış olmayacaktır; Kulak Koruyucuları: Çözüm mü? Sorun mu?

Sağlık-Güvenlik-Çevre Dünyasında Gezinti

Derleyen: Onur SUNAL*

ILO'nun yeni HIV/AIDS girişimi

ILO'nun 181 üyesinden 169'unun, HIV/AIDS ile ilgili ulusal bir politikası bulunmaktadırlar. ILO bu durumu göz önünde bulundurarak, yeni bir uluslararası işyeri normu geliştirmek için gereken süreci başlatmak üzere, çalışmalara başladı. Bu çalışma ile birlikte, işyerinin oynadığı rolün güçlendirilmesi hedefleniyor.

Yeni bir rapor olan Çalışma Dünyası ve HIV/AIDS, 2009 ve 2010 yıllarında yapılacak olan

ILO HIV/AIDS Practice Code 2001

Uluslararası Çalışma Konferansı'nda gerçekleştirilecek çalışmalara yol gösterici nitelikte. Raporda, uluslararası örgütlerin ve ulusal hükümetlerin HIV/AIDS konusunda yaptıkları çalışmalar ve işyerlerinde konu ile ilgili bilinçlendirme konusunda atılan adımlar anlatılıyor.

70 ILO üyesi ülke HIV/AIDS konusunda genel bir kanuni düzenleme yapmış ya da yapma aşamasında iken 30 ülke de işyerlerini ilgilendiren konu ile ilgili yasa çalışmalarını sürdürmekte ya da yasaları çıkartmış durumda. Diğer ülkeler ise iş yasalarında, fırsat eşitliği veya halk sağlığı konularını ilgilendiren yasalarında, HIV/AIDS sorununu ele almışlar.

HIV, çalışma dünyasının üzerinde, harap edici etkiler neden olmaktadır. HIV taşıyan 33.2 milyon insanın önemli bir kısmı, hala çalışmaktadır. Yaşamlarının en verimli çağlarında, kazandıkları becerilerle ülkelerine, ailelerine ve kendilerine en faydalı olacakları gelecekteki yılların tehlike altında olması, tahammül edilemez bir kayıp olarak gözükmektedir. Hastalığa karşı toplumun duyarlı hale gelmesinde yaşanan gelişmelere ve bilgilendirme çalışmalarında elde edilen başarılarla rağmen birçok işçi, işini kaybetme korkusu ile yaşamakta ve ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Tavsiye niteliğinde yeni bir çalışma normu, 2001 yılında kabul edilen HIV/AIDS ve Çalışma Dünyası adlı ILO Uygulama Kodu'nu desteklemek konusunda etkili olmanın yanı sıra, çalışma yaşamında hakların korunması ve geliştirilmesi bakımından da destekler nitelikte olacaktır. Bunlarla birlikte ILO'nun üçlü ayaklarını temsil eden işverenler, işçiler ve devletler, HIV/AIDS konusunda ortak hareket ederek bu sorunun giderilmesinde ve duyarlılığın artırılmasında daha kararlı hareket edeceklerdir.

2009 yılında yapılacak olan konferans ILO'yu oluşturan organları biraraya getirecek ve geçmişte yapılan çalışmalardan elde edilmiş olan tecrübelerin tekrardan tartışılmasına olanak sağlayacaktır. Üçlü yapının temsilcilerine verilecek olan anketlerde sorulan sorularla, katılımcıların konu ile ilgili yaklaşımları gün yüzüne çıkarılmaya çalışılacak ve getirilmeye çalışılan yeni çalışma normu konusundaki tavsiyenin içeriği ile ilgili geri beslemeler alınacak. HIV/AIDS konusunun büyüklüğü düşünüldüğü zaman, çalışma bakanlıklarının diğer bakanlıklar ve ilgililerle biraraya gelerek durumu ortaya koymaları kaçınılmaz görülmekte ve ILO tarafından da tavsiye edilmektedir.

Rapor tartışılmak ve tepkilerini 31 Ağustos 2008'e kadar belirtmek üzere ILO üyesi ülkelere gönderildi. İkinci bir rapor ise, ülkelerin verdiği tepkilere göre 2009 Şubat ayında tekrar ülkelere gönderilecek ve 2009 yılındaki Uluslararası Çalışma Konferansı'nda tartışılacak.

ABD'de göçmen işçiler iş kazalarında çok daha fazla ölüyor

AFL-CIO'nun(Amerika'nın en büyük işçi sendikaları konfederasyonu) son hazırladığı yıllık raporuna göre, Latin Amerika kökenli ve göçmen işçilerin iş kazaları sonucunda ölüm oranları önemli miktarda artış gösteriyor. 2006 yılında 990 Latin ve göçmen işçi hayatını kaybetti ki bu bir önceki yıla göre %7'lik bir artışı gösteriyor. ABD'de aynı yıl görülen toplam ölüm sayısı ise 5,840. Bu, hergün ortalama 16 işçinin yaşamını kaybettiğini gösteriyor. Heryıl 50,000-60,000 kişinin ise, meslek hastalıklarından ötürü öldüğü bilinmekte ancak bu sayılar diğer ölüm istatistiklerinin dışında tutulmaktadır.

2006 yılı verilerine göre Hispanik işçiler arasında ölüm oranı, bütün amerikalı işçiler arasında görülen ölüm oranından tam %25 daha fazla. 1992 yılından bu yana Hispanik ve göçmen işçilerin ölüm sayıları, 533'ten 990'a çıkmış. Bu ise 16 yılda, yaklaşık %86'lık bir artışa karşılık geliyor.

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

Yabancı ülkede doğmuş işçiler arasında görülen ömür süreleri ise, 635'ten 1,035'e çıkmış yani %63'lük bir artış yaşanmıştır.

AFL-CIO Başkanı Sweeney, işyeri güvenlik ağlarının sıradan bir kumaştan daha fazla deliğe sahip olduğunu ve bunun çok fazla sayıda cana mal olduğunu belirtmekte. Başkan Bush döneminde, işyerlerinin daha güvensiz ve tehlikeli hale geldiğini ve yeni seçilecek başkanın OSHA kanunu güçlendirerek cezaları arttırması, göçmen ve hispanik işçilerin içinde bulunduğu durumu aydınlatarak MINER kanununun tamamının uygulanmasını sağlaması gerektiğini söyleyen Sweeney, aksi takdirde durumun daha da kötüleşeceğini kanıtlarının ortada olduğunu vurguladı.

ABD'de yaşanan ölümlü iş kazaları, en çok inşaat sektöründe-1,239 ölüm- ve 860 ölümlü kaza ile taşımacılık ve depoculuk sektöründe görülmektedir. İnşaat sektöründe her 100,000 hispanik ve göçmen işçi için ölümlü iş kazası sayısı 10,5 iken, diğer işçiler için bu sayı 12,4'tür. Yani göçmen işçiler için risk %18 daha fazladır. Bu çok ciddi bir orandır.

OSHA'nın elindeki iş müfettişlerinin, -sayıları göz önüne alındığında- her bir işyerini denetlemeleri tam 133 yıllarına mal olacaktır. Bunun nedeni, yaklaşık her 63,913 işçiye bir müfettiş düşmesinden kaynaklanmaktadır. ILO'nun uygun gördüğü sayı ise, her 10,000 işçiye 1 müfettişin düşmesidir.

Kenya: Tütün Çiftçileri'nin İş Sağlığı ve Güvenliği

Tütün, dünyada para eden önemli tarımsal ürünlerden biridir. Daha çok gelişmekte olan ülkelerde yetiştirilir ve dünyaca ünlü büyük sigara şirketleri tarafından satın alınır. Sigara tüketimini azaltma girişimlerinin bir parçası olarak, tütün ekimi azaltılmaya çalışılsa da, üretim hızla artmaya devam etmektedir. Kenya'da tütün ekimi, 1969 yılında başlamıştır. Daha çok Güney Nyanza Eyaletinde Suba, Kuria ve Migori bölgelerinde, tütün çiftçileri yoğun olarak görülmektedir.

Tütün ekim alanları, 1969 yılından bu yana %100'den daha fazla artmıştır. Tütün ekilen alanlarda, eskiden kuraklık ve kıtlık zamanlarında en çok tüketilen darı, tatlı patates ve tapyoka gibi ürünler yetiştirmemeye başlandı. Ayrıca tütün ekilen alanlarda, yüksek kaliteli mahsul elde etme çabaları, yoğun olarak kimyasal kullanımına neden oldu. Pestisit, insektisit ve herbisit gibi kimyasal ilaçların kullanılması, çevredeki toprağı kirletti ve toprağın verimliliğini ve bereketini düşürdü.

Tütün yetiştirmenin, Nyanza Eyaletinde insan sağlığı

üzerinde yaptığı etkiler de oldukça önemli oldu.

Çocuklar ve yetişkinlerde en çok görülen hastalıklardan birisi, Yeşil Tütün Hastalığıdır.

Aldikarb adlı son derece tehlikeli bir pestisit, sıklıkla kullanılmaktadır. Bu güçlü kimyasal, onarılması güç genetik bozukluklara ve sinir sistemi rahatsızlıklarına neden olmaktadır. Mide bulantısı, kasların seğirmesi ve kıvranma zehirlenmenin en önemli belirtileridir. Dikloropropen adlı kimyasalın buharları ise; cilt kızarmalarına, göz yaşarmasına ve solunum rahatsızlıklarına neden olmaktadır.

Toplama zamanı geldiğinde, tütün yapraklarını kurutacak büyük ambarların olmaması nedeniyle çiftçiler, ürünleri evlerine taşımaktadır. Bu özellikle çocuklar ve kadınlar için oldukça tehlikelidir, çünkü tütün boğulmaya ve nefesin tıkanmasına neden olan bir koku yaymaktadır.

Üretilen tütünün tamamına yakını British American Tobacco Limited gibi zengin sigara üreticileri tarafından satın alınmaktadır. Bu firmalar, bölgede insan ve çevre sağlığına katkıda bulunmak konusunda hiçbir girişimde bulunmamaktadırlar. Diğer yandan bölgede, hastalıklar ve şikayetlerin %60'ı tütün üretiminden kaynaklanmaktadır.

Tütün üretimini aynı zamanda çevreyi de harap etmektedir. Ağır kimyasalların kullanımı, akarsuları kirletmektedir. Migori nehrinde geleneksel olarak bulunan kedi balığının nesli, tamamen tükenmiştir. Tütün işlenirken odun yakılıyor olması, çevredeki ağaçların da yoğun olarak kesilmesine neden olmuştur ve bu da bölgeyi erezyon riski ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu nedenle bölgede yoğun olarak dikilen ökaliptus ağacı ise çok su istediğinden arta kalan arazileri çoraklaştırmıştır.

Düнде Kalan Yarın

anneme, özlemin diğer adına...

Erdoğan BOZBAY*
ebozbay@fisek.org.tr

Uzun süredir kıvrandı-
ğı amansız hastalı-
ğın pençesinden bir türlü
kurtaramadığımız an-
nemle geçirdiğim son ge-
ceme, bu kadar çok şeyi
sığdırayabileceğim doğru-
su hiç aklıma gelmemiş-
ti. Karanlığın alıcı bir kuş
gibi üzerimize çullandığı,
korku sinmiş zamanların
bir türlü geçmek bilmedi-
ği o gece, sabahlar uzak,
inlemeler uzun, uykular
ise kısa süreli işkence-
den farksızdı. Ölümle ya-
şam flört ediyordu adeta.

Umut, huzur, verilecek son nefeste aranılıyordu. Gece-
ler aysız, gündüzler güneşsiz, çaresizlik alabildiğine
yoğundu.

Gerçek inananların bile dinden imandan çıkıp
isyankarı oynadığı böylesine sıkıntılı günlerden birinin
gecesinde, nihayet annemle yalnız kalabilme fırsatı-
nı yakalamıştım. Bir yandan O'na refakat ederken, bir
yandan da birazcık yarenlik ve arkadaşlık eder, birlikte
eskilere yolculuk yaparız diye ne zamandır düşleyip du-
rurdum. Yıllar sonra annemle baş başa kalacağımız o
gece, tam anlamıyla bizim olmalıydı. Yalnızca rollerimiz
değişmeliydi bu kez. Benim anne, onun evlat olacağı
ilk, belki de tek gece... Yastıkların iğne, yatakların di-
ken tarlasına dönüştüğü gecelerde omzunuz sevdi-
ğiniz birine, ille de annenize huzurlu bir sığınak görevi
üstlendi mi hiç? Eğer, bugüne değin böylesi bir işkence
yaşamadıysanız gerçekten şanslı sayılırsınız. Hoş, bu
çaresizlik anlarını ne kadar anlatmaya çalışırsam çalış-
şayım, yaşadıklarımı tam anlamıyla sizlere aktarabil-
mem de, anlayabilmeniz de gerçekten çok zor. Gecenin
büyüsünün bozulacağı kuşkusunu bir yana bırakıp yine
de o günü tekrar yaşamalı, sizlerle paylaşmalıyım. An-
nemin, ne yaparsa yapsın, ne denerse denesin, müthiş
acı veren ağrılarından sıyrılıp huzuru yakalamak için
denemediği tüm girişimlerinin sonuçsuz kaldığı o gece, an-
cak deriyle kaplanmış kuru tahta benzeri omzumda ve
evlat kokulu sıcaklığında yakalayabildiği uykusu, belki
saatlerin bile ölçemeyeceği zaman dilimine sığdırdığı iç
geçmesi ne kadar sürmüştü? Kaç dakika, kaç saniye,
hatta kaç salise. Doğrusu bunu ne ben anımsayabili-
rim, ne de bundan böyle kendisine sorma şansım var.
Ama her şeye rağmen, o huzur dolu bütünleşme anı-
nın, O'nu sarıp sarmalama duygusunun hiç bitmemesi,

* Jeomorfoloğ
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

sonsuzla değin sürmesi
için neler vermezdim.
Bütün dertlerinden ve
acılarından arındırdıktan
sonra O'nu, doğa kural-
larını alt üst ederek yeni-
den doğurmayı bile göze
alabilirdim. Bütün bunlar
gerçek dışıydı elbet, düş-
bile olamazdı. Ama ger-
çek olan bir şey vardı ki o
da, uykusunu biraz daha
uzatabilmek için, değil
kıpırdamak, nefes dahi
almamam gerektiği idi.
Vücudum tümüyle uy-
şup kendinden geçse de

düş(ünce)lerim, yaşanmışlıklarım dışında her şey bir
süre için donmalı, zaman durmalıydı. Yaşamımın en
uzun gecesinde geçmişe yaptığım yolculuğu, beynim-
de bıraktığı buruk tadı bir ben bilmeliydim, bir de duygu-
larımı aktarmaya çalıştığım sözcükler. Yollar yol değil
de sanki, anı tuzaklarıyla donatılmış, içinden çıkılmaz
bire labirentti. Sık sık kayboluyordum karanlık deh-
lizlerde, sonra tekrar düze çıkıyordum. Çıkamazlardan,
karanlıklardan, patikalardan, kalabalıklardan, yalnız-
lıklardan, tükenişlerden, yeniden kayboluşlardan, yok
oluşlardan ürüyor, sürekli terliyordum. Zamanı geriye
alışlar, ileri sarışlar, puslanmalar, netleşmeler, yılların
bıraktığı yıpranmışlık çizgileri, sık sık kopmalar, ekle-
meler, montajlamalar renkli, siyah beyaz sayısız film,
fotoğraf, resim kareleri, karalar, beyazlar, kareler. El
ele tutuşmuş neler neler getirmiyorlardı gözümün arka
penceresine. Meğer annemle ortak imzalı ne çok anım
varmış. Özellikle babamın gece vardiyasında olduğu
zamanlar birlikte söylediğimiz türküler, ev içinde iki
yaramaz kardeş gibi oynarken, soba borusuna değer
değmez patlattığımız balonlar, okul günleri, yavrukurt
dönemleri, zamanla tatlı bir işkenceye dönüşen ders
çalışmalar, babaya karşı saklanan küçük sırlar, birlikte
pişirilen börekler, dantel yumağı alıp veresiye defterine
kırmızı renkli, cevizli yaz helvası yazdırdığımız masum
yalanlar, annemin gözyaşlarıyla beslediği çocukluk
günleri, ekşi yoğurt suyuna kuru ekmek doğranan an-
nesizlik dönemleri, babasının ve genç yaşta taş ocağı
altında yitirdiği ağabeyinin zamansız, hazin ölümleri,
O'na anne sevgisini yaşatan tek insanın, babaanne-
min kaybıyla geçirdiği sarsıntı, benden sonra doğan
dört evlâdını kısa aralıklarla içi yanarak sonsuza uğur-
layışı, eşini iş kazasında yitirişi sonrası yaşanan acılar,
acılar. Şöyle bir düşünüyorum da annem, acılara da-
yanma deneği olarak dünyaya gelmişti sanki. Yağmur-

dan kaçarken hep doluya tutularak geçirilmiş, ıslağı bol kurusu az, kısacık, ama sabırla donanmış bir yaşam. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, çocuk yaşta kaçırlılıp, evlendirilmesi, yan gelip yatan ve hazırdan yiyen bir kayınpeder, kız evlat sevgisini gelinde tadan, elinden fazla bir şey gelmediği için çaresizleri oynayan kumalı kaynana, anne sevgisini baba dayağına katık eden, yaşamını emeğiyle kazanan bir koca, yani babam ve ancak kendi yağıyla kavrulabilen yaşam yorgunu kardeşler, yakınlar, akrabalar...

Tüm bu olumsuzluklara karşın annemin, vermekte tüketemediği sevgi pınarının nereden beslendiği sırrını halâ çözemeyişime yanarım. Son demlerine kadar hep gülümseyen, aslında tahminimden de kırılğan yapı- lı duygularını, elinden geldiğince yumuşacık sesiyle örten, kimseleri üzme-ye kıyamayan, dostu düşmana (düşmanı var mıydı bilmem) hep sevgiyle bakabilen, kinsiz, nefretsiz, yalın, dosdoğru bir insandı o, ablamdı, arkadaşımdı, annemdi...

Yaşadığı olumsuzlukların çokluğu yanında, güzel günler de gördü elbet. Eşi onlara veda bile edemedi, hayatın acımasız dişlileri arasında yaşamını noktalamaya da o, başlarını sokacak bir ev edinebilmiş, oğlunu, hem de tek başına sonuna kadar okutabilmiş, subay elbiseleriyle her görüşünde hüzün dokulu gururlanmayı da fazlasıyla hak etmişti doğrusu. Sürekli ilgi odağı olmak, akraba, eş, dost, komşunun saygısı, sevgisi ise ona verilen en anlamlı ödüllerden. Eee, ödül konusunda da bir hayli zengin sayılırdı hani. Sahi, şu an aklıma geldi. Bir tek düşmanı olabilirdi. O da yalnızlık. Annemin yalnız kaldığını hiç anımsamıyorum. İnsansız kalmaya, yalnızlığa hiç katlanamazdı. Yakınında hep birileri ya da o birilerinin hep yakınında olmalıydı. Yaşadığı güzellikler arasında torunlarını kucakladığı günleri de saymak gerek. Onlarla haşır neşir olmaktan, birlikte oynamaktan büyük keyif alırdı. Çocuklarına, özellikle bana yaptığı ablalıktan sonra belki de gerçek anneliğe torunlarını büyütürken soyunmuş, annesinden alma fırsatını yakalayamadığı sevgiyi, başta evlatları, torunları ve yeğenleri olmak üzere isteyen istemeyen herkese cömertçe sunmuştu.

#

Ah annem ah. Babamın zamansız kaybindan sonra nasıl da kenetlenip, senin anaç kanatlarının altına sığınivermiştik. Güçsüzlükleri tek tek alt ederek güce çevirmiş, engelleri devirmiş, ufaklıklara baba yokluğunu bile hissettirmemeyi becermiştik. Zamanla ayrı kentlerde yaşama zorunluluğu kaderin cilvesiydi, ekmek kavgasının bize hazırladığı bir tuzaktı. İşte bu yüzden kavuşmalar güzeldi güzel olmasına ya mutluluğumuzu doyaya yaşayamaz, kendimizi birkaç gün sonra çıkacak ayrılık, hüzün ve özlem fırtınasının girdabında buluverirdik. Mateme dönüşen ölü evi istasyonlar, mezarlık soğuğu terminaller, ısırgan otu mendiller, karabiber yanığı gözler, gözyaşları...

Sevgili anam, geride bıraktığın en değerli mirasın olan insan sevgisini, mayalayıp çoğaltarak bol bol dağıtmayı sürdürüyorum. Gerçi birileri, altında bir çıkar tuzağı olduğunu düşünebilir. Ne düşünürlerse düşününler, ben yine de tükenene, tüketene kadar verme-

ye kararlıyım. Nasıl, duyduklarına memnun oldun değil mi? Hiç olmazsa bir kişinin bulutlarla kararmış ufkunu birazcık olsun aralamak, yüreğini aydınlatmak, omzuna dostça dokunabilmek, **"iyi ki varsın"** diyebilmek mutlulukların en güzeli be anacığım.

#

Aradan ne kadar geçtiğini kestiremediğim sürenin ardından, bir çocuk masumluğuyla gözlerini açarak, **"biraz içim geçmiş"** dediğin o gece, anılara yaptığımız yolculuk orada, aniden kopuverdi sanki. Ne zaman aklıma gelsen seni, birlikte yaşadığımız o en uzun gecede görürüm hep. Uyanmasaydın eğer birlikte kim bilir hangi duraklarda kim bilir kimlerle karşılaşacak, kim bilir daha başka ne güzellikler yaşayacaktık. Beynimin derinliklerine yerleştirdiğim kokunu, nefesini, acılara direnişini ömrüm boyunca asla unutamayacağımı çok iyi biliyorum. Daha sonraları kendime defalarca sorduğum, **"Acaba annemle birlikte o geceyi yaşadık mı, birlikte geçmişe, anılara yolculuk yaptık mı gerçekten, hepsi birer rüya mıydı yoksa?"** sorusunun yanıtını ise bugüne değin verebilmiş değilim.

#

Ertesi gün ayrılık vakti gelip çattığında, ikinci katın merdivenlerini son bir gayretle indir. Ayaklarını sürüklercesine birkaç adım daha attıktan sonra, yağmur bulutu gözlerini gözlerime diktin. Beni öylesine sarıp sarmaladın ki; ellerini tekrar tekrar öpüp veda ederken ikimizde, aşağılara kadar inerek beni son kez uğurladığını hissediyor gibiydik. Yörüngesini yitirmekte olan uydu misali senden ayrılırken, korkumdan, bir daha arkama dönüp sana el bile sallayamadım. Eğer geriye dönüp bir kez daha göz göze gelseydik, koşarak boynuna sarılacağıma, göz yaşlarımı tutamayacağıma öylesine emindim ki... Oysa ayıp denen bir şey vardı. Yarınlarda bir daha görüşmemek olsa bile, hiç erkekler ağlar mıydı, a benim güzel anacığım?

Özlemin Diğer Adı

Özlem akışlı bir pınardı sanki annemin sesi
Birlikte türküler söyledik
Ağıt, hüzün, gurbet, sevda nakışlı
Allı turnalarla selam mı göndermedik
Adını bile bilmediğim bizim ellere
Taştan oyulmuş fincanları
badeyle mi doldurmazdık
Sedef nalinler mi giydirmezdik
güzelim Anadolu kızlarına
Her şey dün kadar yakın
Her şey yarın kadar uzak
Ne dost canlısı turnalar kaldı bugünlerde
Ne taştan oyulmuş fincanlar
Güzellerse sedef nalin giymiyor artık
O günlerden geriye
Sesindeki hüzün kaldı annemin
Gözlerimde gülümseyen gözleri

Erdoğan BOZBAY

Araştırma Tanıtımı

ULUSLARARASI GÖÇMENLER ve ŞİDDET : Kuşaklar Arası Farklılıklar Üzerine Bir İnceleme

Şenay GÖKBAYRAK*

Günümüzde, artan uluslararası göçlere bağlı olarak, özellikle göç alan gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan ekonomik ve sosyal sorunlar, politikacıların ve akademik yazının önemli gündem maddelerinden birini oluşturmaktadır. Son yıllarda, temel göç alıcısı ülkelerde ortaya çıkan şiddet olaylarında artış; söz konusu ülke yönetimlerinin göçmenleri şiddet kaynağı olarak algılamasına yol açmakta ve göçmenlere yönelik katı politika değişiklikleri için bu yaklaşım meşruiyet kaynağı oluşturmaktadır. Bununla birlikte; öngörüldüğü gibi, göç ve şiddet arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi belirleyen unsurlara ilişkin, çok fazla sayıda çalışma olmadığı da bilinmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'nde, 1965 Göç Yasası'ndaki değişikliğe paralel olarak artan Asyalı ve Latin Amerika'lı göçmenler üzerine yapılan çalışmalar, bu kaynaklardan artan sayıda göçe karşın; bu grupların şiddet olaylarına karşımı konusunda, öngörülenden farklı sonuçlara işaret etmektedirler.

Bu çalışmalardan biri olan, Morenoff ve Astor'un, göçmenlerin asimilasyonu ve suç arasındaki ilişkiyi, Şikago'daki göçmen gençler üzerinden tartıştıkları çalışmaları da benzer sonuçlara işaret etmektedir. Morenoff ve Astor, asimilasyon ve özellikle parçalı asimilasyon tezinin öngörülerinden yola çıkarak; göçmenler ve şiddet arasındaki ilişkiyi; göçmen kuşakları arasındaki farklılık; ilk kuşak göçmenlerin ülkede kalış süresi; başta dil becerilerinin gelişmesi olmak üzere, o ülkeye kültürel entegrasyon durumu ve göçmen gençlerin yerleşik buldukları toplulukların yapısı açısından irdelemeye çalışmaktadırlar.

Klasik asimilasyon teorisi, etnik azınlıklarının, baskın grup ya da çoğunluğun oluşturduğu gruplar içinde yer almasının, entegrasyon, tam asimilasyon ve ekonomik gelişme için katalizör görevini göreceğini ileri sürmektedir. Bu modelde, asimilasyon düz-çizgide seyreden, doğrusal bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte, söz konusu yaklaşım, asimilasyon sürecini doğrusal olarak ele alarak, oldukça basitleştirmiş ve asimilasyon sürecine etki

eden toplumsal koşulları göz önüne almaması nedeniyle eleştirilmektedir. Parçalı asimilasyon teorisi ise, özellikle Amerika'da yeni göçmen gruplarının asimilasyon süreçlerini, düz çizgi modelinden nasıl farklılaştığını açıklamaya çalışmaktadır. Bu yaklaşımda temel soru, özellikle ikinci kuşak göçmenlerin, toplumun hangi parçası tarafından içerildiği ya da asimile edildiğidir. Bu yaklaşım, klasik asimilasyon yaklaşımına, iki önemli alternatif sunmaktadır. İlki, genç göçmenlerin dezavantajlı yerleşim yapıları içinde, kendi etnik gruplarından ve ailesinden sosyal destek almadan; alt-sınıf gençlik kültürü içinde yer almasının, aşağı doğru asimilasyon riskini ortaya çıkardığı ve buna bağlı olarak suç oranlarının artmasıdır. İkincisi ise, göçmenlere, kendi etnik toplulukları içinden güçlü bir sosyal destek sağlanmasının, genç kuşak göçmenleri suçtan koruyucu bir etki yaratmasıdır.

Morenoff ve Astor, özellikle, parçalı asimilasyon yaklaşımının öngörülerinden hareketle, Şikago İnsani Gelişme Araştırması'nın verilerinden oluşturdukları modellemeler ile, şiddet ve suç olaylarının, farklı kuşaklardaki göçmenler; birinci kuşağın ülkede bulunma süresi; dil becerisinin referans alındığı kültürel eklemlenme süreci ve yaşanan topluluğun özelliklerine göre nasıl farklılaştığını analiz etmektedirler. Çalışmanın sonuçları; şiddet ve suç olaylarına

* Yrd.Doç.Dr.A.Ü., Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü.

karışma oranının, ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerde, birinci kuşak göçmenlere göre daha yüksek olduğunu; daha erken yaşlarda göç edenlerin, görece yeni gelenlere göre, suç ve şiddet olayları içinde daha fazla yer aldığını; dil becerisinin artmasına bağlı olarak artan kültürel eklemelenmenin, suç oranlarını artırdığını ancak etkinin diğer değişkenlere göre daha zayıf olduğunu ve göçmen topluluklarının kendi içlerindeki sosyal desteğin özellikle ikinci kuşak göçmenleri suç ve şiddet karşı koruduğunu, buna karşın dezavantajlı topluluklar içindeki aşağı doğru asimilasyon

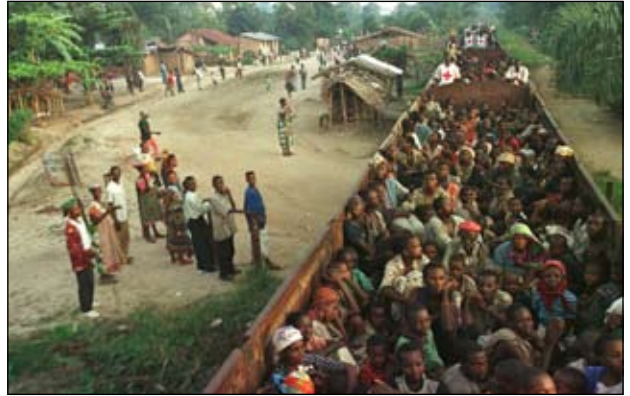
sürecinin, özellikle üçüncü kuşak göçmenlerin suça ve şiddete yönelmesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Bu ve benzeri tip çalışmalar, şimdiye kadar akademik yazında çok fazla tartışma alanı bulmayan göç ve şiddet ilişkisi üzerine aydınlatıcı olmakla birlikte, ortaya çıkan sonuçları, göçmenlere yönelik oluşturulacak politikalar açısından dikkatli değerlendirmek gerekmektedir. İlk olarak, klasik asimilasyon tezinin öngörülerini, karmaşık gerçekliği açıklamada, sığ bir yaklaşım sunmaktadır. Farklı etnik kökenlerden gelen grupların, çoğunluk grupları içerisinde yer alması, aynı mahallede oturmaları ve aynı okula gitmeleri, göçmenlere yönelik bakış açısından kaynaklı yapısal ne-

denlerden dolayı o kadar kolay bir süreç değildir. Amerikan tarihi de, 1960'lı yıllardan başlamak üzere, özellikle siyahi gruplara yönelik ayrımcılık ve şiddet olayları ile doludur. Asimilasyon sürecini, daha karmaşık ve parçalı bir yapıda ele alan parçalı asimilasyon yaklaşımı ve bu yaklaşım temelinde ortaya çıkan sonuçlar, göçmenleri, söz konusu toplulardan daha da dışlayıcı bir etkiye sahip olacak niteliktedir. İkinci ve üçüncü kuşak göçmenlerde ve onlara yönelik olarak suç oranlarının artması, tüm ülkelerde gözlenen bir gelişmedir. Bununla birlikte, söz konusu riski azaltmak adına, göçmenlerin kendi aralarındaki sosyal sermaye olarak nitelendirilen, topluluk dayanışmasının öne çıkarıl-

ması, bizzat şiddetin de kaynağı olan, göçmen kuşakların yaşadığı dışlanma sorununu, kurumsallaştıracak nitelik taşımaktadır. Çünkü, göçün yarattığı şiddet sarmalının çözümü, kurumsal nitelikli sosyal politikalar yerine, göçmenlerin kendilerine bırakılmaktadır. Oysa, bu tip cemaat tipi topluluklar içindeki yapılanmanın, ekonomik ve sosyal entegrasyonu frenleyici bir etki yarattığı bilinmektedir. Bu noktada, özellikle ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerde ortaya çıkan şiddet olaylarının, öncelikle daha önceki kuşağın ve buna bağlı olarak sonraki kuşakların, işgücü piyasalarına girememesi, girse bile düşük ücretli ve korumasız işlerde çalışmanın getirdiği kırılğan yapılar, eğitim, sağlık, konut gibi temel insan haklarından yararlanamama gibi yapısal değişkenler içinde ele alınması gerekmektedir. Nitekim, Rumbaut vd'nin, göçmenler ve tutuklanma oranlarına ilişkin çalışmaları, göçmen gençlerin bireysel özelliklerinin yanı sıra, sosyo-ekonomik statü ve eğitim durumlarının, sonraki yıllarda yaşadıkları şiddet olaylarının bir göstergesi olarak değerlendirilmesi gereğinin altını çizmektedir.

Göçmenlerin, yaşadıkları ülkelerdeki temel sorunu, insana yakışır yaşam standartlarını sağlayacak, korumalı istihdam da dahil olmak üzere sosyal devlet uygulamalarına erişim sorunudur. Günümüzde, refah devletinin yeniden yapılanması doğrultusunda, özellikle ABD'de, zaten sınırlı olan refah devleti yardımlarının kapsamından çıkartılan ilk grubun, göçmenler olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, göç alan ülkelerin seçici göç politikaları da, göçmenlerin yaşadıkları toplumlara entegrasyonu ve gönenç düzeyi üzerinde önemli bir belirleyici olmaktadır. Farklı statüde göçmen alımı, ekonomik ve sosyal haklardan farklı düzeyde yararlanmayı beraberinde getirmekte, söz konusu sorunlar örneğin beyin göçü kapsamındaki, nitelikli göçmenlerin ve onların görece daha kolay vatandaşlık hakkı elde eden kuşaklarında görece olarak ortaya çıkmamaktadır. Dolayısıyla, göçmenler ve onların yaşadıkları sorunların çözümü, bireysel çözüm mekanizmalarına değil; ekonomik ve sosyal içermeyi sağlayacak, yapısal özellikleri dikkate alan göç ve sosyal politikalara bağlıdır. Ters durumda, gelişmiş ülkelerin toplumsal yapılarında ortaya çıkan çarpık gelişim, kurumsallaşmaktadır.

Kaynak:

Morenoff, J.D ve Astor, A.(2006), "Immigrant Assimilation and Crime: Generational Differences in Youth Violence in Chicago", *Migration and Crime*, içinde (ed: Ramiro Martinez ve Abel Valenzuela), New York University Press:36-63.

Rumbaut,R; Gonzales,R.G; Komaie,G vd(2006), Immigration and Incarceration: Patterns and Predictors of Imprisonment among First-and Second-Generation Young Adults", *Migration and Crime*, içinde (ed: Ramiro Martinez ve Abel Valenzuela), New York University Press:64-89.

İnsan Ticaretine Karşı Birlikte Mücadele

Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU

Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretiyle Savaş için Küresel İnisiyatifin (UN-GIFT) düzenlediği İnsan Ticaretiyle Savaş için Viyana Forumu 13-15 Şubat 2008 tarihinde Viyanda'da gerçekleşti.

UN.GIFT nedir diye merak ederseniz; kısaca şöyle tarif edilebilir. Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokole dayanarak, Mart 2007 tarihinde, BM Uyuşturucu ve Suç ile Mücadele Örgütü (UNODC) öncülüğünde, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM) B.M. Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), B.M. Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Avrupa İşbirliği ve Güvenlik Teşkilatı (OSCE) işbirliğiyle kurulmuş bir inisiyatiftir. Amacı da çok boyutlu olarak ve çeşitli grupların katılımıyla sözleşmenin hayata geçirilmesidir.

Bu toplantı tüm kadın hakları ve insan hakları savunucuları için önem taşıyor. Neden mi?

Yüzyılımızın en acımasız gerçeklerinden biri kuşkusuz insan ticareti. Köleliğin modern biçimi olan insan ticareti, kişilerin gönüllü olarak ya da zorla köyden kente, şehirden şehire ya da ülkeden ülkeye yer değiştirmesi sonucunda köle olarak satılmaları ve çalıştırılmaları anlamına geliyor.

Uluslararası Göç Örgütü istatistiklerine göre, dünyada insan ticaretine maruz kalan kişilerin yüzde 80'i kadın (IOM,2006); gene bu kişilerin yaklaşık yarısı çocuk (UN-GIFT, 2006). Kadınlar ev hizmetlerinde, seks ya da tarım sektöründe emeklerinin karşılığını alamadan ve içinde buldukları durumdan kendi iradeleriyle çıkamaları çalıştırılıyorlar.

Viyana Forumu, işte bu olguyla mücadelede uluslararası bir platform ve bilgi paylaşımı ortamı yaratmak için Birleşmiş Milletler İnsan Ticaretiyle Savaş Küresel İnisiyatifinin düzenlediği üçüncü uluslararası toplantı. Toplantıda aktarılan önemli bilgileri şöyle sıralayabiliriz:

Sayılar, sayılar, sayılar....

Sayılar bir çoğumuza itici gelse de olayların boyutu hakkında fikir sahibi olmamız için işlevseldir. Konu insan ticareti olduğunda, sayılar endişelendirici büyüklüklere tırmanıyor. Örneğin, 2006 yılında Amerika Birleşik Devletleri dünyada her yıl ortalama 800,000 kişinin kendi ülkelerinde insan ticareti mağduru olduğunu tahmin ediyor (ABD Hükümeti, 2006). Dünya genelindeyse, 12,3 milyon kişinin zorla çalıştırıldığı; seks sektöründe zorla çalıştırılanların %98'inin kadın olduğu (ILO, 2005a), insan ticaretine maruz kalan kişilerin, sömürülen emeklerinden ve bedenlerinden elde edilen karınsa dünya çapında 31,6 milyon dolar olduğu tahmin ediliyor (ILO, 2005).

3 adımda mücadele:

İnsan ticaretiyle mücadele eskiden sadece tutuklama odaklıyken bu gün artık 3 adımda mücadele, uluslar arası ve kuramsal bir standart haline geliyor. Bu üç adım, önleme, kovuşturma ve korumadır. Önleme, özellikle sivil toplum katılımıyla birlikte konu hakkında bilgi ve duyarlılık artırmayı; kovuşturma, insan ticaretiyle ilgili yasal düzenlemeleri ülkeler bazında geliştirmeyi, hukuki mücadelenin yasal ve örgütsel temelini oluşturmayı; koruma ise, insan ticaretine maruz kalmış kişilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal yaralarını sarmak için destek ve tedavi sunmayı ve bu kişilerin güvenliğini sağlamayı, isterlerse ülkelerine geri dönüşlerinin gerçekleştirilmesini içeriyor.

Ülkelerden ilginç örnekler

Çalıştaylar biçiminde gerçekleşen toplantıda, bir çok ülkenin mücadele deneyimleri paylaşıldı.

İnançlar bize karşı mı?

İtalya'dan ve Hindistan'dan gelen uzmanların anlattıkları örnekler, geleneklerin ve dinsel yapıların sadece cinselliğe dair tabuların üretilmesinde değil, kadınların seks kölesi haline getirilmesinde de ilginç roller oynayabildiğini gösteriyor.

İtalya'da seks sektöründe insan ticaretine maruz kalan kadınların ağırlıklı çoğunluğunu Nijeryalılar oluşturuyor. Burada da kadınları insan haklarının sistematik olarak ihlal edildiği yaşam koşullarına hapsedmek için geleneğin ve inancın gücü kullanılıyor. İtalya'ya yolculuk başlamadan önce, kadınlar bir *woodoo* ayinine katılıyorlar, bu ayinde *woodoo* büyücüsü onlardan biraz saç ve tırnak alarak isimlerinin yazılı olduğu paketlere, -inanca göre- ruhlarıyla birlikte hapsediyor, böylece kadınlar inançları gereği, kaçarlarsa ya da polise gidecek olurlarsa, büyücünün ruhlarına zarar vereceğine inanıyorlar; ve sessizce katlanıyorlar. Hatta olay ortaya çıktığında bile tacirlerinden ve büyücülerinden davacı olmuyorlar.

Hindistan'ın bazı bölgelerinde kız çocuklarının tanrıçaya hediye edilmeleri ve tanrıça için tapınaklarda sistematik tacize maruz kalmaları anlamına geliyor. Hediye geleneği

* Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmetler Bölümü Araştırma Görevlisi

insan ticaretine kolayca ekleniyor. Hediye edildikten sonra aile bir daha kızını arayıp sormuyor. Hediye edilen kızlar daha sonra insan tacirleri tarafından başka şehirlerde satılıyor (Nair, 2008). Okuma yazma bilmemezlik, yoksulluk ve gelenek, Hindistan'da kimi kadınları örgütlü tacirler karşısında savunmasız bırakıyor. Bu ülkede yerel kadın kuruluşlarının inisiyatifi ve BM desteğiyle yapılan bilinç yükseltme çalışmaları sonucunda kimi şehirlerde bu hediye/kurban geleneği son bulmuş. Ancak çeşitli cemaatlerde hala sürüyor. Daha da ilginç olan husus ise şu: Gelenekler sayesinde sistematik olarak kurban bulabilen insan taciri ağları, "kurbansız" kaldıklarında, BM yetkililerinin umduğu üzere sorun çözülmemektedir. Talep öylesine köklü ve güçlü ki tacirler ve köleciler seks piyasası çok kısa bir süre içinde başka şehirlerde örgütlenebiliyor. Tekrar bilinmezleri çözmek, yerleri, kadınları, yerel sosyal dinamikleri keşfetmek gerekiyor. Bir çok BM yetkilisinin deyişiyle, çözüm için talebi durdurmak gerekiyor.

Sonuç yerine bir yorum...

İnsan ticareti öncelikle bir suç olarak tartışılmakta; nitekim, toplantıda da kriminologlar ağırlıktaydı. Onların sağladığı sayılar ve bu suçu işleyenleri tespit etmek için önerdikleri metodlar kuşkusuz önemli. Ancak bunun öneminde dâlıp, bu ticarete maruz kalan ve insani açıdan çok hassas durumda olan kadınları unutmamamız gerekiyor.

Bu toplantıda da genelde uluslararası belgelerde de vurgulanmayan bir şey var, o da insan ticaretinin bir kadın emeği sömürüsü olduğudur. Bu sömürü, kadınlar ve kız çocukları bağlamında, ağırlıklı olarak ev hizmetlerinde ve seks sektöründe, emek ve bedenin karşılığı alınmadan kullanılması biçiminde deneyimlenmektedir. Bu yeni sömürü biçimi, ataerki sistemler içinde yüzyıllarca süregelen eski sömürü biçimlerinin, yani kadın emeğinin ve kadın bedeninin - başka bir deyişle - ev içi emeğinin ve cinselliğinin metalaşması üzerinden gerçekleşmektedir.

Kişilerin evlerinde çalıştırdıkları kadınların emeğini hor görmelerinin ve bu emeğin karşılığını vermemekten dolayı rahatsızlık duymamalarının ardındaki neden, yüzyıllardır ev içi emeğinin görmezden gelinmesi ve bu görünmezliğin sosyal bir norm olmasıdır.

Cinselliğin metalaşması ise, bedensel ilişkiyi alınır satılır kılp, kadınlar için son derece zor bir mesleğin doğmasına neden olmuştur. Bu gün seks işçisi kadınlar, seçerek ya da zorunda kalarak yaptıkları tartışmalı işlerinin gün-

delik, psikolojik güçlüklerinin ve yol açtığı sağlık sorunlarının yanında, toplumda uzun ve seri damgalamalar ve dışlanmalarla mücadele etmek zorundalar. Toplumdaki bu dışlama ve damgalama süreci, bu sektörde emek verenleri çok daha sömürüye açık bir hale getirmektedir. Burada alanda yaşanan insan hakları ihlalleri, örneğin insan ticareti, kolay kolay su yüzüne çıkamamaktadır. Nasıl önleneceği bilinmeyen "talep" konusundaysa aslında, parasının gücüne güvenip cinselliğini bölüştüğü kadının tazasına, bedenine, isteğine kör kalabilen erkeklerin talebini de durdurabilmek; erkeklığe, kadınlığa ve cinselliğe yönelik erke dayalı metacı anlayışla mücadele etmek gerekiyor. Bunları görmemiz ve kadın erkek eşitliği politikasını uygulamanın, kadın emeğini görünür hale getirmenin ne denli önemli olduğunun, bunun insan ticaretiyle mücadele için de elzem olduğunun farkına bir an önce varmamız gerekiyor.

Kaynakça:

- ABD Hükümeti (2006) *Trafficking in Persons Report Released by the Office to Monitor and Combat trafficking in Persons* U.S. Department of State
- ILO (2005a) *ILO Millennium Estimate Of Forced Labour In The World*, by P.Belser, M. De Cock & F. Mehran, ILO Report
- ILO (2005b) *Forced Labour And Human Trafficking Estimating The Profits*, by P.Belser, working paper No. 42, ILO
- IOM (2006) *Türkiye İnsan Ticareti ve Eğilimler*, Uluslararası Göç Örgütü, Ocak 2006
- Nair, I (2008) *Profiling Traffickers*, Workshop sunuşu, 13-15 Şubat 2008 The Vienna Forum to fight human trafficking, Austria Centre Vienna Background Paper.
- UN.GIFT (2008) *An Introduction to Human Trafficking: Vulnerability, Impact and Action*, UNODC, New York

1. Teknik olarak zorunlu değilse, çalışan makinede temizlik ve bakım yapmayın.
2. Çalışırken silme ve temizleme zorunluysa, el ve kolun merdaneler (silindirler) arasına girmesi için mekanik olarak önlem alın (silindirlerin birbirlerine değdiği kısıtma noktasının önüne koruyucu konulması - parmakların kısıtma noktasına yetiştirmesi gibi)
3. Elin (parmakların) kısıtma noktasına belli bir mesafe yaklaştığında, sistemi otomatik olarak durduran (fotoşel gibi) önlemler alın.
4. Merdanelerin önüne emniyet teli ve durdurma sıvısı yerleştirin.
5. İş elbisesi sarıkı bol, gömlek etekleri dışarıda olmamalıdır, pantolon içine sokulmalıdır.
6. Temizlik işlerinde tiner gibi zararlı ve tehlikeli maddeler kullanılmamalıdır.

Ne yapmalı ?

< Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Yapı Biyolojisi

Cihat UYSAL*

Günümüzde insanoğlu bilim yoluyla, doğayı anlama, açıklama hedefinde yürümeye devam ediyor. Bu çaba bütün konular için geçerli. Özellikle, yapı ile ilişkili olarak, insan ve çevresinde akla gelen ya da fark edilen her alanda yeni gelişmeler oluyor. Örneğin, altmışlı yıllarda öğrenci iken bize anlatılanlar bir de bakıyorsunuz, yeni kılıklara girmiş, değişmiş, gelişip serpilmiş olarak kitaplarda boy gösteriyor. Bugün yazılanlar, özellikle yapı ile ilgili olanlar çevremize bambaşka bakmamıza neden olacağına benziyor.

Altmışlı yıllarda bizlere dünyanın elektromanyetik alanı ile insan vücudundaki elektriğin uyumlu olduğu, dolayısıyla, örneğin, betonarme perde ile çevrelenmiş bir yapı içinde, yani, betonarmenin donatılarının oluşturduğu metal kafes içinde faraday kafesi konumu ortaya çıktı; Faraday kafesinin dışındaki elektromanyetik kuvvetleri perdeleyen özelliği ile içindeki insanın bedenen yorgun olmasına neden olduğu anlatılmıştı. Cep telefonu başta olmak üzere bugün artık vazgeçilmez hale gelen ve de elektromanyetizma kaynağı olan birçok teknolojik gereç, sorunun neresinde olduğumuz konusunda yeni konuları da gündeme taşıyor. Neufert'in son baskısı, bu konuda yapılan çalışmaları, en azından dünyanın elektromanyetik alanıyla ilgili olanları güncelleyerek bilgimize sunmuş durumda. Aslında, konunun kapsamı oldukça geniş. Bu nedenle, bu konuda daha ayrıntılı bilgi edinmeniz için sizlere sözünü ettiğim Neufert kitabının yapı biyolojisi bölümünü (türkçe çevirisinde sayfa 29-30-31) okumanızı öneririm.

Şimdi, bu yazının boyutlarını fazla zorlamadan bir özet yapmaya çalışacağım. Dr. Hartmann (jeobiyojoloji araştırma kurumu başkanı) ve bazı akademisyenler çevrenin, özellikle yapıların, mekanların, yapı malzemelerinin ve tesisatların insanlar üzerindeki etkilerinin nedenlerini araştırmaktadır. Hartmann'a göre yer kürede kuzey kutbundan

güney kutbuna kadar coğrafi boylamlar gibi ve de boylamlara dik olarak yine coğrafi enlemler gibi manyetik bir ağ (ışın çizgileri) yer almaktadır. Bu ağdaki boylamlar, Orta Avrupa'da 2,5 m aks aralığında, enlemler ise, 2,0 m aks aralığındadır. Ve de bu çizgiler 20 cm genişliğinde bant şeklindedir. Hartmann, "bu çizgilerin deneyimlere göre fizyolojik olarak zararlı olduğu tespit edilmiştir" diyor.

Sağlığa zararlı olan bu bölgeler, kalp, mide, böbrek, dolaşım, teneffüs bozuklukları, bezginlik ve kansere kadar varan kronik hastalıklara neden olmaktadır. Bir çok kişi için, yatağın yerinin bu ağın dışına gelecek şekilde değiştirilmesinin, kısa sürede etkili olacağı vurgulanıyor.

Yapıbiyolojisi bölümü, yaşanan mekandaki malzemelerin sağlığa etkileri ile ilgili değerlendirmelerle devam ediyor. Bu çerçevede, malzemelerin ısınmasından kaynaklanan sorunların teorik açıklamasından sonra, bazı malzemelerin bu konudaki değerlendirmesi yapılıyor. Sonuç olarak, verilen bazı örnekleri özetlemek gerekirse; örneğin, elektrikli cihazlar, sobalar, çamaşır makinaları, bulaşık makinaları, boyler, mikrodalga fırınlar v.s. eğer yatak odasının altında veya yanında ise, hastalığa sebep olan ışınlar yayarlar... gibi bilgiler yer almaktadır.

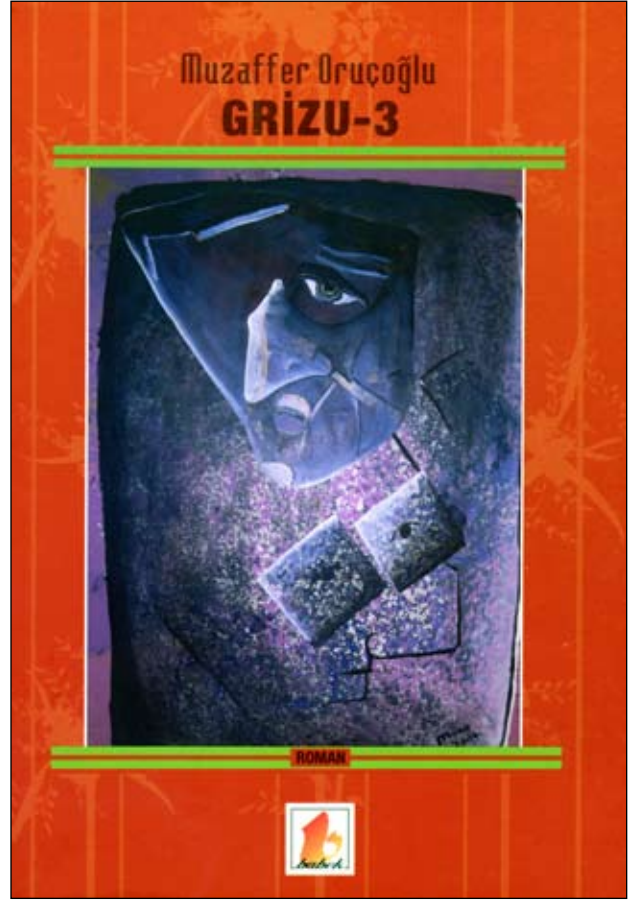
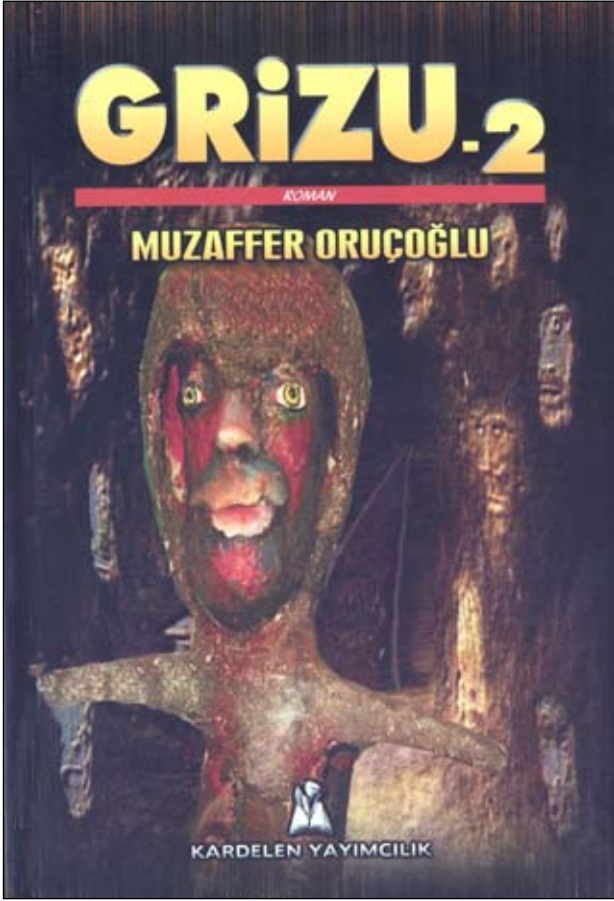
Günlük yaşamda yorgunluk yapan nedenlerin giderek artması, önümüzde daha karmaşık bedensel sorunlarımız olacağına da habercisi. Hele yukarıda yazdıklarımın ayrıntısına girerseniz, yaşamın ve uygarlığın, çözdükçe dolaşan bir sarmal içinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Bilgimiz arttıkça, kötümser olmak yerine, bilincimizi yaşam kalitesinin yükselmesine yardımcı olacağını düşünmek gerekiyor. Ne var ki, ülkemizde yaptığımız yapıların depreme karşı güvenli olmasını sağlayacak yeterli örgütlenmeyi bile sağlayamamışken, "herhalde sorunları dünya çözer ve de bu arada bize bir şey olmaz" tavrını sürdürüceğimize benziyoruz.

* Mimar Y. Müh.

Bir Maden Romanı : GRİZU

Yaser GÜNDAY

Maden emekçilerinin korkulu rüyası "Grizu", bu kez bir romanın adı olmuş, Muzaffer ORUÇOĞLU'nun satırlarıyla. Grizu'nun 1.cildi Nisan 2005'te, 2.cildi Nisan 2006'da Kardelen Yayıncılık, 3.cildi Mayıs 2007'de Babek Yayın tarafından okurlara sunulmuş. Yazar 4.cildi de 2008'de çıkarmayı tasarlıyor.

Oruçoğlu Grizu'da da, yaratımlarını doğal zenginliklere odaklamakla kalmaz, engin bir doğa sevgisini de taşır; öyle ki, uğursuzluğu neredeyse toplumsal kabul görmüş baykuşa bile sevgiyle yaklaşır -"Ona karanlığın dili diyenler vardı. Pişman olmuş kötü ruh diyenler de vardı. Ama karanlığın beslediği sessizliği, sesiyle hançer gibi yırtan tek kuş ta oydu. Bir baykuş olmak, karanlığın bağrında ötmek kötü müydü?"-, madenkeşlerin dinlenme anında, sırtında yüklerle bekletilen katırın acısını da duyumsatır bize, öküzlerin içlerine akıttıkları gözyaşlarını da; "Hayvan milleti konuşsaydı, biz bu kadar hayvanlaşmazdık." der ve karıncaların kolektif çalışma sürecini de anlatır. Yazar, doğa betimlemeleriyle sosyal olaylar ve gelişmeler arasında bağlantı ve benzeştirme yolunu da kul-

lanabilmektedir. Örneğin, gün ışığının doğada yol açtığı canlanmanın betimlenmesinden, işçilerdeki uyanışla greve gidişlerinin anlatımına geçerir.

Grizu, bireylerin salt iç dünyalarına dönük bir yapıt değil; toplumsal-tarihsel bir izlenimdir; 19. Yüzyılda, Osmanlı döneminde başlayan, Zonguldak maden havzasının izlencesi. Evet, Grizu romanı, Zonguldak maden havzasını anlatır ve daha havzaya ilk kazma vuruşuyla başlar ve Havzada yaşanan tüm gelişmeleri kapsar -yayınlanan son (üçüncü) cilt, Cumhuriyet dönemine kadar gelir ve belki de dördüncü ciltte günümüze ulaşacak-. Bu bakımdan, Grizu'ya tarihsel bir roman da diyebiliriz; Böyle bir roman yazımını gerçekleştirmek için, yazarın Havzanın tarihine ilişkin oldukça kapsamlı bir araştırma yaptığı anlaşılıyor. Bu süreç içerisinde, Havzada yaşanan hemen hemen tüm olaylar ve gelişmeler, bir tarih dersi söylemine düşmeden, romanda somutlanarak işlenir.

Tarih içerikli sanat ürünlerin, toplumsal bellek oluşumuna katkısı bakımından toplumsal bilinçte özel bir önemi vardır. Somutlamaya dayalı sanat ürünleri, düşünsel sürecin "somuttan soyuta" işleyişine denk düşmesi temelinde, kuramsal yapıtlara

göre daha anlaşılabilir bir nitelik taşımaktadır. Günümüzde yaşam tarzına sokularak "belleksizleşme" sürecine uğratılmak istenen günümüz toplumunda, Grizu ve benzeri yapıtlara gereksinim bulunmaktadır. Elbette ki, tarih bilinci, geleceği belirleyebilmenin en temel gereklerinden birisidir.

Toplumcu bir sanat yapıtı olarak Grizu, tarihsel süreci işlerken, "sıradan" insanların yaşamları üzerinden yansır ve bu bakımdan da tarihsel süreci "kahramanlar tarihi"ne indirmekten uzak durur. Grizu romanın baş kişileri, Zonguldak Havzasının madenkeşleridir. Bu yönüyle, ülkemiz edebiyatında çok az bulunan "işçi edebiyatı" kapsamında görülmelidir. Grizu romanı bu bakımdan, Emile ZOLA'nın ünlü romanı "Tohum Yeşerince/ Germinal"i çağrıştırmaktadır. Roman, bir madenci ailesinin yaşamı ekseninde geçer; Havzanın ilk kazma keşlerinden Kör Cemal'in ve ailesi ile çevresindekiler, romanın asıl kişileridir. Bu çerçevede madenlerde çalışma biçimlerinden kadın-erkek ilişkilerine değin yaşamın çeşitli alanları, içerisinde bulunulan toplumsal-tarihsel süreçle ilişkilendirilerek anlatılır.

Grizu'nun tarihsel kapsamı, yalnızca Zonguldak havzası ile sınırlamaz; ülke tarihinin bölgeye yansımalarından yola çıkarak, bir bütün olarak toplumsal tarihimize ışık tutar. Emperyalizmin Osmanlı imparatorluğunu yarı sömürgeleştirme süreci doğrultusunda, Havzadaki madenlerin işletmesinin yabancı şirketlere nasıl peşkeş çekildiğini anlatır. 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı yenilgisinin ardından başlayan işgal girişimlerinden uzak tutulmadığı-

nı; başta İtalyanlar olmak üzere işgücülerin iştahını kabarttığını; maden yataklarından Fransızlar da vazgeçmeyi düşünmediğini ve madenler üzerinde emperyalistlerin yeni hak iddialarıyla yeni çelişkilere kaynaklık ettiğini söyler. İşgale karşı direnişte kararlılık yer alan işçilerin, Cumhuriyet dönemi sonrası hak arama çabaları da, romanda anlatılan konular içerisinde.

Kör Cemal ve oğlu Hürşit Havzada çalışmaya başladıklarında, madenlerde işçi olarak çalışmak üzere mülksüzleşmiş işgücü bulunmadığından, münavebeli (dönüşümlü) çalışma uygulanmakta; işçiler 15 gün madenlerde çalışmakta, diğer 15 günü de köylerinde geçirmektedirler. Romanda, münavebe yönteminin uygulanmasında ortaya çıkan adaletsizlikler bir bir ortaya konulur: Örneğin, ocak sahiplerinden "avanta" sağlayan köy muhtarlarının -Dilaver Paşa Nizamnamesi'nde 13 yaşından küçüklerin madenlerde çalıştırılması yasaklanmıştır-, 9-10 yaşındaki çocukları bile madenlerde çalışmaya gönderebilmektedirler. Yine madenlerin işletilmeye başlandığı ilk dönemlerde, aynı yöntemle ücretlerin ödenmesiyle işçilerin, her yönden nasıl "söğüşlenmek"te oldukları da sergilenir. Madenlerde uygulanan baskı ve şiddet, farklı zamanlarda farklı biçimler gösterse de, "çalışma disiplini" sağlamak için, maden işletmecilerinin vazgeçemedikleri bir yol olarak görünmektedir. Uygulanan "yevmiye" kesintileri de çok ileri ölçülere varmakta ve çoğu zaman "disiplin" boyutuna aşmakta; bu yol ve yöntemlerle işçilerin her türlü hak arama çabaları sindirilmektedir. Bu dönem, henüz madencilerin işçileşme süreçlerinin ilk başlarıdır ve "sınıfsal" özelliklerini henüz görmek olanaklı değildir. İlk madenkeşlerden Kör Cemal'in gösterdiği edilgin kişilik bir yana; romanda geçen önemli kişilerden birisi olan Devrekli Bayram'ın da, haksızlara karşı çıkışı sınıfsal olmaktan çok, bir bakıma "yiğittik"tir. Bu yönüyle, yazarın "uvriyerizm"e (işçi dalkavukluğuna) düşmediğini, toplumcu sanatta yaygın olarak karşılaşılan abartılı "işçi" tiplemesinden kaçındığını söyleyebiliriz.

Havzada madencilik yaygınlaştıkça, işgücüne gereksinim de artış göstermiş, "münavebeli" yöntemi yetersiz kaldığında başka bölgelerden -Sivas, Dersim, Trabzon, vd.- işçi sağlanmış (1906), hatta bir dönem askerler bile madenlerde çalıştırılmıştır. Maden işçilerinin oluşumunda ortaya çıkan bu farklılaşmanın, "işçileşme" sürecinde ve çalışma ilişkilerinde de yeni gelişmelere yol açtığına ve "grev" gibi sınıf savaşımının geleneksel biçimlerinin ortaya çıkmaya başladığına tanık oluyoruz.

Romanda, madenlerde geçen çalışma yaşamı bütün zorlukları ve tehlikeleri ile anlatılır. Özellikle, yapıta adını da veren ve yörede "körnefes" olarak adlandırılan "Grizu" belası, sık sık yaşanan göçükler ve yangınlar başlıca iş kazaları olarak karşılaşılan; daha dokuz yaşında babasıyla birlikte madende çalışmaya başlayan Hürşit'te ortaya çıkan boğucu öksürükler, meslek hastalığı olarak akciğer toz hastalığını anlatmaktadır.

İşçi sağlığı ve güvenliği bakımından madenlerin taşıdıkları tüm bu tehlikeler, maden işletmecileri tarafından yalnızca bir kar-zarar sorununa indirgenmektedir: Örneğin göçük tehlikesine karşı daha sağlam bir tahkimat, daha fazla direk kullanılması, bu da maliyetlerin artması; ama göçükler de, iş gücü kaybı ve dolayısıyla zarar demektir. Havza'nın çalışma tarihinde önemli bir yer tutan Dilaver Paşa Nizamnamesi bile; "... havzayı idari, teknik ve iktisadi bakımdan düzene sokması, randımanı yükseltmesi.." amacıyla getirilmiştir.

Roman'da, 1839'da kurulan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'nin ilk mezunlarından Dr.Hüsnü Beyin havzada görev yaptığı aktarılırken, işçi sağlığıyla ilgili durum da gözler önüne serilmektedir. Yeterli ilaç ve donanımı bulunmayan Doktor, örneğin kırık-çıkıklar için hastayı sınıkçıya göndermekten başka umar bulamamaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarında, üretme ve işçi sayısına bağlı olarak yaşanan yoğunlaşma, bölgeye bir hastane kurulmasını gerektirecek düzeye ulaşmış, ancak hastane için işçilerden "yevmiye" kesintisi yapılmak yoluna gidilmiştir.

Madenlerde iş kazası tehlikesi altında işçileri çalıştırmak için kullanılan yollardan birisi de "dinsel inançlar" olmaktadır -ki bu yol işçileri çalışma sürecinin tüm olumsuzluklarını kabullenmeleri için de genel olarak kullanılmaktadır-. Ocak direklerine asılan Kuran-ı Kerim ve boyunlar takılan muskalara karşın yine de engellenemeyen yangın, göçük ve grizu patlamaları meydana geldiğinde de, işçiler şöyle bir söylemlerle karşılaşır: "*Her madenkeş, Peygamber efendimizin gözünde ak donlu bir kâbe güvercinidir. Çıkardığınız her kömür parçasının, sevap hanenize altın harflerle yazıldığından haberiniz var mı? Hal böyleyken, işin içine fesat girerse, fiskü fücür girerse ne olur? Kömür tozu patlaması olur, göçük olur, körmefes olur, olur da olur.*" Memduh Çavuş, yanmış tahkimat direkleri değiştirilmeden, göçük olabileceği çekincesiyle çalışmak istemeyen madenkeşler karşısında şöyle sürdürür: "*Cennetin mübarek altın kapısı, itaat ve hizmet ibadetıyla açılır. Ocaklar sizin mihrabınızdır. Dualarınızı çalışan kazmalarınızla okursunuz. Bu ocaklar ki, Peygamber efendimizin nurlu nazarı altındadır. O nazar en büyük emniyettir. Direk olsun olmasın, orda emniyet vardır...*"

Oruçoğlu, Grizu'da yalnızca emek-sermaye çelişkilerini anlatmaz; kadın ve erkek çelişkisi de, insanlığın ezeli çelişkisi olarak işlenir. Yazar, romanda güçlü kadın kişiliklerine yer verirken, kadın-erkek ilişkilerinde erkek-egemen kültüre karşı çıkış sergiler ve "sevgi"yle yoğrulmuş birlikteliklerin gelişmesine yönelik bir yaklaşım geliştirir. Bu yaklaşımların, romanda özellikle "*Zehra*"nın kişiliğinde ve ilişkilerinde yoğunlaştığını görüyoruz.

Oruçoğlu'nun romanı, dilsel bakımdan da dağarcığımlı zenginleşmektedir. Özellikle belirtilmeli; halk deyişleri ve atasözlerinin özgün örnekleri, halkın bilgeliğinin kanıtları olarak, yerli yerinde kullanıma kavuşur ve sözsellikten yazınsallığa çıkarak kalıcılığa olanağına kavuşturulur: "*Ne günlere kaldık ey gazi hünkar, eşek silahtar oldu, kadı mühürdar*", "*Kadını kökten, pekmezi küpten al.*", "*Kösemeni usta olan sürünün çobanı zengin olur.*", "*Kara kışta kara serçe baharı bulmaz.*" vd...

Muzaffer Oruçoğlu çok yönlü bir sanatçı. Madenciler, O'nun için, yalnızca romanın kahramanı olarak kalmazlar, "Sevdalı Kız" öykülerinde de yer aldıkları gibi; sanatçının resim ve heykellerinde de canlandırılırlar.

Romanın en önemli konularından birisi de, "sınıf savaşımında şiddet" konusuna ilişkin ortaya konulan yaklaşımdır. Devletin kolluk güçleri, madende çalışma mükellefiyetinden kaçanların peşine düşer ve bu kaçaklar cezalandırılır. Bunun dışında, yevmiyeleri ödenmeyen madenkeşler çalışmayı reddettiklerinde karşılarında, maden idaresinin çavuşları etkili olamayınca, kolluk güçlerini bulurlar ve usulünce(!) haklarından gelinir. Ereğli Maden Şirketi'ni bastıklarında da işçilerin karşısına kolluk

kuvvetleri çıkar, ancak işçilerin gösterdiği kitlesel kararlılık üzerine geri çekilir. Bunun dışında maden idaresinin işçilere yoğun bir biçimde baskı ve şiddet uyguladığına tanık oluyoruz. İşçilerin hak arama savaşımını giderek örgütlülüğe dönüştürmeye başlaması karşısında, maden sahipleri işçi önderlerine yönelik şiddet uygulayarak yıldırıma çalışırlar. Dayaktan adam sakatlamaya ve öldürmeye kadar varan bir şiddettir bu.

Muzaffer Oruçoğlu, Grizu romanlarıyla bu yönde önemli bir yapıt ortaya koymaktadır. Geride yapılacak daha çok iş bulunmaktadır; emek araştırmalarının çok-yönlü bir biçimde yaygınlaştırılması ve yazınsallığa dönüştürülmesi gerekliliği bulunmaktadır.

KATKILARINIZ İÇİN

VAKIFLAR BANKASI

- 1- OSTİM Şb. (YTL. Hesabı) No: 201 48 18
- 2- Çankaya Şb. (YTL. Hesabı) No: 202 58 08
- 3- Çankaya Şb. (USD Hesabı) No:281-402 58 09
- 4- Çankaya Şb. (Euro Hesabı) No: 281-4032406

PTT YOLU

- 5- Posta Çeki : 102965 (Fişek Enstitüsü)

KREDİ KARTI

Kredi kartınızla katkıda bulunarak "**çocuk dostları**"mız arasına katılabilirsiniz.

Kredi kartı numaranızı, "CVC2 (kartınızın arkasındaki son üç rakam)" ve son kullanma tarihini bildirmeniz yeterli.

Lütfen katkılarınız sonrası adresinizi bize bildiriniz.

Faks : (0312) 425 28 01

e-posta : cocukdostumuz@fisek.org.tr

Öncü Bir Uygulama: Ortak İş Sağlığı Güvenliği Kurulu

İş sağlığı güvenliği uygulamasındaki önemli araçlardan biri işyeri iş sağlığı güvenliği kurullarıdır. İşçi ve işveren temsilcileriyle, işyerlerinde bu konuda hizmet üretenlerin biraraya geldikleri bir platformdur bu kurullar. En az ayda bir kez, önemli kazalardan hemen sonra toplanması gerekir. Herkes konuya kendi penceresinden baksa da, birbirini uyarma, denetleme ve yönlendirme olanağına kavuşur.

Ama ülkemizde iş sağlığı güvenliği kurulları uygulama-sında üç önemli aksaklık vardır :

(1) Bu kurullar etkin çalışmamaktadır.

(2) Bu kurullar zincirleme bir örgütlenme ile ülke düzeyinde bir merkez ile iletişime sokulmamışlardır. Yalnız bırakılmışlardır.

(3) 50 ve daha çok işçi çalıştıran ve yalnızca sanayiden sayılan işyerlerinde kurulmaları zorunlu kılınmıştır.

50 ve daha fazla çalıştıran işyerlerinin, bütün işyerleri içerisindeki payı %2 iken, yalnızca sanayiden sayılan işyerlerini aradığımızda, çok daha küçük bir oranla karşılaşacağımız açıktır. Eğer bu kurullar, işyerlerinde sağlık ve güvenliğin sağlanması için gerekiyorsa, neden böyle işçi sayısı ve çalışılan sektör temelinde kısıtlamalara başvurulmaktadır.

Benzer bir sorun işyeri hekimliği uygulamasında da vardır. 50 ve daha çok işçi çalıştıran işyerlerinde, işyeri hekimi çalıştırmak zorunludur. Bunda sanayiden sayılıp sayılmama dikkate alınmamıştır. Üstelik yasa koyucu, işyerlerinin ortaklaşa işyeri hekimi bulundurma seçeneğini de kabul etmektedir.

Fişek Enstitüsü, ülkemizde 1982 yılından beri "ortak işyeri hekimliği" uygulamasının örneğini sunmaktadır. Bu örnek, hem yapılabilişinin ve hem de sürdürülebilirliğin kanıtı olmuştur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı uygulamasına ve mevzuatın geliştirilmesine de bu yoldan katkıda bulunmaktadır.

Bu kez Fişek Enstitüsü, yine gönüllülük temelinde öncü bir uygulamayı başlatmaktadır: "Ortak İş Sağlığı Güvenliği Kurulu" ... Böyle bir kurul oluşturma yükümlülüğü olmayan ve 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinden bir işçi, bir işveren

temsilcisinin katılımıyla Ankara'da İvedik Organize Sanayi Bölgesi'nde bir kurul oluşturulmuştur. İlk toplantı, 13 temsilcinin katılımıyla, 12 Mayıs 2008'de İvedik Org.San. Bölgesi'ndeki, "Prof.Dr.İsmail Topuzoğlu Eğitim Salonu"nda gerçekleştirilmiştir.

Bundan böyle her üç ayda bir yine aynı mekanda, daha geniş katılımlarla toplanılması kararlaştırılmıştır. Toplantılarda her temsilcinin işyerlerine özgü sorunları gündeme getirmesi, deneyim ve uygulamalarını paylaşması hedeflenmektedir. İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının da katıldığı bu toplantılarda, hem teknik ve hem de hukuk alanındaki gelişmelerden, temsilcilerin haberdar edilmesi, hizmetlerden en etkin biçimde yararlanılması istenmektedir.

Çalışmaların en kısa zamanda, Fişek Enstitüsü öncülüğünde kurulmuş olan ortak işyeri hekimliğinin diğer iki uygulama merkezinde de çalışmaların başlatılması planlanmaktadır. Sincan Organize Sanayi Bölgesi ve Saray Keresteciler Sitesi'nde de işçi, işveren temsilcileriyle işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının katılımıyla bu öncü uygulama başlatılacaktır. Amacımız, bunun hem mevzuatın geliştirilmesine ve hem de ülkenin başka başka sanayi sitelerinde yapılacak uygulamalara yol göstermesidir.

Çalışan Çocukların Bayramı

Oya Fişek'e, çalışan çocukların zamana meydan okuyan annesine...

Erdoğan BOZBAY*

ebozbay@fisek.org.tr

Saatın, insanın beynini matkap gibi oyan sesiyle fırlar yataktan. Elini yüzünü yıkar. Buz gibi su bile onu kendine getiremez. Sersem sepelek giyinir. Varsa, annesi ya da ablasının hazırladığı kahvaltı masasındaki sandalyeye ilişiverir. Akşamdan kalma irice bir dilim ekmekle, birkaç zeytin, bir parça peyniri, iki üç bardak çay desteğiyle atıştırdıktan sonra telaşla evden fırlar. Bazen kahvaltı etmeye zamanı bile olmaz. Atölyede çayın yanına bir şeyler ayarlayabilirse ne ala. Aksi halde öğleye kadar boş mideyle idare etmek zorundadır.

#

Duraklara şöyle bir göz atar. Kuyruk uzunluğuna göre dolmuşa ya da otobüse yönelir Diğer yorgunlar gibi uykusunun kalan kısmını arabada tamamlamaya çalışır. Tam içi geçmiştir ki, tiz bir sesle irkilir, **"Sanayide inecekler!"**

Her gün yinelenen bir sıradanlıktır yaşadıkları. Yorgunlukları erteleye, erteleye geçen bir hafta. Yarısı uykuda geçirilen pazarlar ve bütün ürkütücülüğüyle üzerine çullanan pazartesiler. Erken kalkışlar, birkaç lokmayla geçirilen kahvaltılar, indirildikten sonra en küçük parçasına kadar sökülen araba motorları, burnunun derinliklerine sinen mazot, benzin kokusu, rengini yitirmiş tulumlar, yağlı paslı eller, yüzler. Kalfanın, ustanın buyurgan tavırları, müşterilere söylenen çaylar, defalarca dağılan, toplanan alet edevat, ortalığın temizliği, düzeni... Birbirinin benzeri yaşanan günler, haftalar, aylar. Giderek yapılan işlerin kapsamı, zorluğu değişse de 15- 20 m² içinde dönen, yazın sıcak, kışın yanık yağlı sobanın bile ısıtamadığı soğuk dükkânda sürdürülen bir yaşam. Dayanmalıdır. Altın bileziğe ulaşmak, para kazanmak kolay değildir.

#

Her gün annesinin yumuşacık sesiyle uyanır. Yataкта gerinirken mutluluğu yüzünden okunur. Keyifle terliklerini ayağına geçirir. İçinden mirıldandığı yaşına uygun bir şarkı eşliğinde lavabonun yolunu tutar. Sular hep ılık akar çeşmelerinden. Soğuktan ürpermek nedir bilmez. Özenle giyinir. Akşamdan hazırladığı çantasını kapıldığı gibi mutfağa doğru seğirtir. Masa her zaman ki gibi, üzerinde boş yer kalmamacasına dolmuştur. Kızarmış ekmekler yağlanmış, bazılarının üzerine bal bile sürülmüştür. Hazırlananları bin bir nazla, taze sıkılmış portakal suyu eşliğinde lütfen yedikten sonra, lavaboya koşturur. Tam elini ağzını yıkamış, dişlerini fırçalarlarken, dışarıdaki korna sesiyle irkilir. Annesinin, **"Hadi yavrum servisin geldi"** sevecenliği eşliğinde paltosunu, ayakkabılarını giyer. Annesinin yanağına kondurduğu öpücüğün uçarılığıyla servise doğru koşturur. Dünden beri görmediği arkadaşlarını öyle özlemiştir ki. O gelmeden başlatılan şamataya bodoslama dalar. Zamanın nasıl geçtiğini bile fark etmez. Şoför amcanın tiz sesiyle irkilir. **"Okula geldiik"**

Her gün yinelenen bir törendir yaşadıkları. Annenin tatlı sesiyle uyanışlar, gülümseyen gözler eşliğinde edilen kahvaltılar, şamatalı servis yolculuğu, dersler, oyunlar, iple çekilen hafta sonları, sinemalar, fastfood yemekler, doğum günleri, alışverişler, birbirine benzese de iple çekilen, günler, haftalar, aylar, ille de tatiller... Dayanmalıdır. Okuyup diploma almak, başarılı adam olmak kolay değildir.

* Jeomorfoloğ
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

#

Üçüncü ya da dördüncü dolmuşa binebilmenin keyfiyle dışarıya bakmaktadır çocuk. Ve o günün diğerlerinden farklı olduğunu, binalardaki, dükkânlardaki bayrakları gördüğünde anımsar. Ulusal bayrama birkaç gün kalmıştır. O da katılmak ister böyle şenliklere. Bir şeyler hazırlamak, özel elbiseler giymek, en azından şiirler okumak ister. Çünkü o gün çocukların, yani onların bayramıdır. Ama o çalışmak zorundadır. Bitirilecek işler onları beklemektedir. "Nasılca ilerde kutlanacak sayısız bayramlar beni beklemektedir" avuntusuyla içini rahatlatmaya çalışır

#

O gün diğerlerinden çok farklıdır. Daha bir heyecanlı hazırlanır okula. Bayram için diktirilen özel giysilerini istekle giyinir. Saçlarını özenle tarar, yüzüne babasından aşırıldığı kokulardan bile sürünür. Servisin içi de farklıdır o gün. Çiçek bahçesi gibidir adeta. Hepsini bayramı kutlamaya, hakkını vermeye hazırdır. İki gün sonra kutlayacakları ulusal bayram için bugün son hazırlıklar yapılacaktır. Her şey yolunda gitmelidir. Esprilerinin içeriği bile değişiktir o gün. Herkes tören giysilerine odaklanmıştır.

Bu keyif uzun sürmez. Servisin güzergahında öyle bir yer vardır ki her gün önünden geçerler. Her defasında da orada gördükleriyle yüzleştğinde içi bir tuhaf olur. Ne zaman açılır o dükkânlar?, ne zaman çalışmaya başlar o insanlar?, şaşır kalır. Sorular yanıtız kalır. Uzaktan seçebildiği kadarıyla küçükler de vardır aralarında. Kendisiyle aynı yaşlarda olduğunu tahmin ettiği çocuklar, ellerindeki uzun saplı süpürgelerle dükkân önlerini süpürmektedir. **"Onlar bayram yapmaz mı?"** der içinden, **"onların bayramı yok mudur!"**

Bazen okulda etüde kaldığı günler eve geç döner haliyle. Gözü ister istemez o yana kayar. Bakar, dükkânların, atölyelerin önünde yine bir hareketlilik göze çarpar. İçini tarif edemeyeceği duygular kaplar. Neşesi kaçır, servistekileri bile unuttur. Bakışları, bastırmaya başlayan karanlığın içinde kaybolur gider. Tam da bu sırada şair **Süreyya Berfe** amcası yetişir imdadına. Şair amcanın kulağına fısıldadığı dizeler aracılığıyla, duygularını bizimle paylaşmaya çalışır.*

Ben okula gidiyorum

O işe gidiyor

Ben eve dönüyorum

O daha çalışıyor

Derslerimi bitiriyorum

O hâlâ çalışıyor

Ben oyun oynuyorum

O yanımdan geçiyor

Ben yemek yiuyorum

O düşünüyör

Ben uyuuyorum

O ağlıyor

Rahatlayacağı yerde daha da duygulanmıştır. Kalp atışları hızlanmış, yüreği kabarmış, baktığı her şey puslanmaya, gördükleri giderek netliğini yitirmeye başlamıştır. Burnunu çeker, gözlerini ovuşturur. Elleri ıslanır hafiften. İrkilir. İslaklıkla birlikte içi daha bir kabarıyor, nefes alışığı sıklaşır, boğazı düğümlenir. Giderek, gözündeki masum damlacıklar büyür, büyür, yatağına sığmaz olur, bırakiverir.

(*) Süreyya Berfe'nin şiiri

Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeki Buluşma

19-20 Nisan 2008 tarihlerinde Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi, yine kalabalıkların buluştuğu, bilgiyi-deneyimi ve güzellikleri paylaştığı bir mekan oldu.

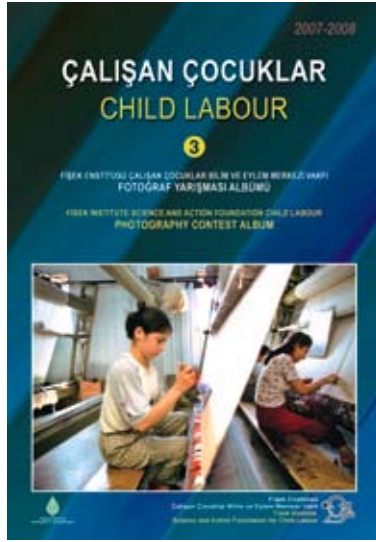
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı ile Türkiye Gençlik Federasyonu, uzunca bir süredir yürüttüğü toplantılarla, "şiddete karşı bir düşünce ortamı" oluşturulmasını hedeflemiştir.

Sempozyumun amacı şöyleydi :

Bireyin haklarının ve özgürlüğünün, uluslararası sözleşmelerin ve bazen de yasaların sayfaları arasında kaldığı, giderek can güvenliğinin çok büyük tehlikeler içine düştüğü ve şiddetin her türlüşününün körüklendiği günümüzde, şiddetin kaynağını içinde yaşanan toplumsal düzende ve bu düzenin kimi kurbanı, çokçası maşası olan insanda aramak gerekiyor. Küreselleşme adı ile simgelenen, aslında; yoksullukla zenginlik, yoklukla varlık, adaletle haksızlık, paylaşma ile elkoyma, sevgi ile nefret, barışla savaş ve güzellikle çirkinlik arasındaki uçurumu büyüten bu toplumsal düzen insan özürdür. Amacımız, şiddete uğrama konusunda insanın yalnız olmadığını duyurmak; kendisiyle aynı yazgıyı paylaşanlarla onu buluşturmak, çözüm yolunda birlikte düşünmeye ve davranmaya yönlendirmek ve toplumsal duyarlılığı artırmaktır.

Küreselleşme ile şiddet olgusu arasındaki bağlantıyı irdeleyen bu düşünce ortamı, konuyu çeşitli yönleriyle ele almıştır. Şiddetin çocuk, kadın, göçmenler üzerindeki etkilerinin yanında, okulda, işyerinde, doğada ve toplumdaki yansımaları da uzmanların katılımıyla ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Sempozyumdaki katkılar üç grup konuşmacıdan gelmiştir. Çağrılı konuşmacılar, konunun kıdemli uzmanlarından oluşmaktadır ve derinlemesine bilgi-deneyimleri içermektedir. Gönüllü konuşmacılara ise, bu konuda kendiliklerinden bildiri hazırlama yoluna seçen genç araştırmacılar; bizlerle çalışmalarını paylaşmışlardır. Son grup konuşmacı ise, toplantıya katılan ve oturumun sonunda salondaki yerlerinden katkı yapma olanağını kullananlardır. Tüm bu katılımcı yaklaşım, konuların çok daha ayrıntılı ve yetkinlikle irdelenmesine olanak vermiştir.

Düşünce Ortamı'na katılım da, benzerlerinden daha yoğun olmuştur. İkinci günün son oturumunun son dakikalarında salonda 70 dinleyicinin bulunması, katılımın açık belirtisidir. Katılım, benzeri toplantılardan farklı olarak yoğun bir genç katılımını da içeriyordu. Bu "düşünce ortamı"nın planlama aşamasında, çok konuşulan ve gerçekleşmesi için çok kafa yorulan bir konuydu. Bu bakımdan, genç katılımının yüksekliğini de toplantının bir başarısı olarak görmek gerekir.

Şimdi bize düşen bu yararlı toplantıyı, yazıya dökerek, daha geniş kitlelerle paylaşmaktır. Yaptığımız işin çoğaltıcı etkisi böylece ortaya çıkacaktır. Hem kitapla hem de internet ortamında, "şiddete karşı düşünce ortamı" çalışmasının ürünleri yayılacaktır.

Bu etkinlikteki ortaklarımız Türkiye Gençlik Federasyonu'na ve Çankaya Belediyesi'ne teşekkür ediyoruz. Onların varlıkları, bu çalışmanın çok daha geniş bir boyut kazanmasına neden oldu; başarının önemli öğelerinden birini oluşturdu.

Şiddete karşı düşünce ortamı ile eş zamanlı olarak açtığımız "6.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Sergisi"nde ve "2007-2008 Çalışan Çocuklar Fotoğraf Albümü"nde de Çankaya Belediyesi, bizden yardımını esirgemedi. İki yıl önce olduğu gibi bu yıl da fotoğraf sergisi, Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeydi. Ödül törenine ve sergi açılışına Çankaya Belediye Başkanı Prof.Dr.Muzaffer Eryılmaz'ın katılımı bizi çok sevindirdi. Hem Başkana ve hem de Çankaya Belediyesi'ne yardımlarından ötürü teşekkür ederiz. Çalışan Çocuk Fotoğrafları ile ilgili üç teşekkürümüz daha var: Yarışma Seçici Kurulu'nun Seçkin Üyelerine, yarışmaya katılan değerli fotoğraf sanatçılarımıza, ve Albümün hazırlanmasında emeği geçen Merhum Mehmet Yıldırım, Sayın Süleyman Yücel ve Yücel Ofset çalışanlarına... Üçüncü fotoğraf albümümüzün kapak tasarımı

da, ikincisinde olduğu gibi Devlet Sanatçısı Sayın Ozan Sağdıç'a ait. Hem kapak tasarımına katkısından ve hem de seçici kurul üyesi olarak bizi yüreklendirici katkılarından ötürü, O'na, ne kadar teşekkür etsek az.

Çalışan çocuklar fotoğraf yarışmaları, 2009 yılında 7 yaşına girecek. Bu süre içerisinde, çok zengin bir fotoğraf koleksiyonuna Vakfımız sahip oldu. Bu koleksiyonun en önemli özelliği, bir "zaman tüneli" özelliği göstermesi... 6 yıl öncesinden başlayarak, her geçen yıl çocuk emeğiyle mücadelenin ve çalışan çocuk yüzlerinin değişiminin de belgelenmesine olanak verecek. Diğer bir deyişle tarihsel bir belge niteliği taşıyacak. Bu bakımdan, Vakfımıza böyle bir yarışma düzenleme fikrini veren ve bunu peşini kovalayan iki kişiyi de mutlaka anmamız gerekiyor: Gönüllümüz Onur Kovancı ve Fotoğraf Sanatçısı Erol Karaca.

Görüldüğü gibi, Vakfımızın yaptığı her etkinlikte, ortaya koyduğu her eylemde, teşekkür etmemiz gerekenlerin listesi bitmek bilmiyor. İşte gönüllü çalışmanın en karakteristik özelliği bu: Bir güç birliği, gönül birliği... Paranın hiçbir zaman satın alamayacağı büyüklükte bir emek birikimi ve takım oyunu ortaya çıkıyor.

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Birbirine Doğru Dönmekte Olan (Rotasyon Halindeki) Merdanelerin Temizlenmesi

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

Durum: İşçi baskı merdanelerini temizliyor. Temizlik işlemini besleme tarafından yapmaktadır. Makineyi durdurmamış ve her iki elinde de bez vardır.

İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Merdaneler çalışır pozisyonda ve işçi de besleme kısmından temizliyor. Bu nedenle ellerini merdanelerin arasına kaptırabilir.
2. Silerken kendi ağırlığını kullandığı için merdanelere kapılabilir.
3. Bezler merdanelere dolaştığı takdirde emniyet devresi bulunmadığı için merdaneler durmayacaktır. Bu durumda işçi ellerini kaptırabilir.
4. Temizlik işinde tiner gibi bir kimyasal madde kullanıyorsa , bunun kokusu baş dönmesi yaparak işçinin düşmesine yol açabilir.

> Yanıtı 15. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Prof. Dr. Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK HABER**
Çocuk Her Yerde Çocuk... Ama Çilesi Aynı Değil 2
Derleyen: Onur SUNAL
- **SOSYAL POLİTİKA**
Sosyal Güvenlikte Maskeli Reform ya da Üç Maymun Oyunu 4
A. Gürhan FİŞEK
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Gürültülü İşyerlerinde Kişisel Kulak Koruyucuları:
Çözüm mü? Sorun mu? 6
Haluk ORHUN
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Sağlık-Güvenlik-Çevre Dünyasında Gezinti 8
Onur SUNAL
- **TOPLUM**
Dünde Kalan Yarın 10
Erdoğan BOZBAY
- **SOSYAL POLİTİKA**
Uluslararası Göçmenler ve Şiddet: Kuşaklar Arası Farklılıklar
Üzerine Bir İnceleme 12
Şenay GÖKBAYRAK
- **SOSYAL POLİTİKA**
İnsan Ticaretine Karşı Birlikte Mücadele 14
Reyhan ATASÜ TOPCUOĞLU
- **YAŞAM**
Yapı Biyolojisi 16
- **KİTAP TANITIMI**
Bir Maden Romanı : Grizu 17
Yaser GÜNDAY
- **VAKIF HABERLERİ**
Öncü Bir Uygulama : Ortak İş Sağlığı Güvenliği Kurulu 20
- **TOPLUM**
Çalışan Çocukların Bayramı 21
Erdoğan BOZBAY
- **VAKIF HABERLERİ**
Çağdaş Sanatlar Merkezi'ndeki Buluşma 22
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Birbirine Doğru Dönmekte Olan (Rotasyon Halindeki)
Merdanelerin Temizlenmesi 23
Mustafa TAŞYÜREK

GENÇ KIZ EN

Kadınlar Eliyle Toplumla Sunulan Can Simidi

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi
Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
- **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
- **Tel:** (312) 419 78 11 • **Faks:** (312) 425 28 01 - 395 22 71
- **Web sayfası:** www.fisek.org.tr
- **Çalışma Ortamı Dergisi'nde**
yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
- Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımız düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
- Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• **ISSN** 1302-3519
- **Sayı:** 98, Mayıs - Haziran 2008
- **Ücretsizdir**
- **Tasarım ve Baskı:** Yücel Ofset Matbaacılık
Turizm San. Ltd. Şti. Kazım Karabekir Cad. Kültür Çarşısı 7/12
06060 İskitler/ANKARA Tel: (312) 342 31 11 - 12
e-posta: yucelofsetank@superonline.com
Basm Tarihi: 5 Haziran 2008